

SAŠIUVAS

PENKTAS.

TĖVYNĖS
SARGAS.

MENESINIS LAIKRAŠTIS

paskirtas dvasiskam ir medžiagiškam Lietuvių
tautos sulaikymui par jos apšvietimą.

MENŪ 1896 GEGUŽĖ.

TYLŽEJE

1896
už

Nū Rēdystēs.

P. N. Tris rublius, idātus Aukupaiciui ant „Tėvynės Sargo“ reikalų, apturėjome. Ačiu už prižadėjimus, teikite jūs atminti ir veikians išpildyti.

P. Apgynėjui. Padātus Aukupaiciui 3 rubl. truke tarp Ignalino ir Dukštų sunaudosime ant „Tėvynės Sargo“ reikalų. Ačiu! — Išėjusius laikraščio sąsiuvus visus kartu Tamistai prisiūsime.

P. Sveiklinkiui. Atsipsti prašome minėta straipsni. Mes prijėmtumime su noru tiktai lengvei pažįstamų ligų gydymo budus, medicinai dar nežinomus.

Apgarsinimai.

Kiekvienam prisiuntančiam žinias nors ir negrynas lietuviškai parašytas Rēdystė prigulinėi užmokės. Prijėmame tiktai žinias, išreikštančias nedorus darbus administracijos Lietuvoje. Autorius padūdamas žinias turi nors trumpiausei atsakyti ant šių klausymų: kas, ką, kamę, su kėno pagalbą, dėlko, koku budu ir kūmet?

Šio laikraščio krautuvės Tylžėje prie p. Šenkes u Klaipėdoje prie p. Baršačio.

TĖVYNĖS SARGAS.

„Ne katalikyste dėl Tėvynės,
bet patrijotizmas iš Dievo meilės“.

Išėina ant mėnesio vieną kartą. Metine prekė ant vietos 1 rublis;
prusineis pinigais 2 m. 20 Pf. Į Ameriką su prisiuntimu 1 dol.
Atskyras numeris ant vietos 10 kap.,

I t a l p a.

I. Šv. Tėvo enciklika	1	II. Blaivystė. Vaišgantas	24
Žemaičių Vyskupo raštas	6	Ką gera gali padaryti valš-	
Administracijos darbavimos		čius? Vaišgantas	33
laikę karunacijos. Aukupaitis	12	Regėjimo pajautimas (užbaiga)	
Kas girdėties? — Kalvarija,		Vaišgantas	37
Telšei, Vilnius, Petrapilys, . . .	21	Nepadėjus — nēr ko kasti	
		(užbaiga) Vaišgantas	40
		Naudingi pamokymai	46

I.

Štai padūdame pirmojoje vietoje Švento Tėvo enciklika, kurioje visiems katalikams prisakyta yra kasmetą Sekminių laikę melsties už visus krikščionis, idant jie pažinę Dievo Bažnyčią su ją susivienintu, ir kuri parskambėjo šiamę mėnesyje visosę pasaulės bažnyciosę.

Leonas Popiežius XIII.

Visiems Kristaus vierniems šią gromatą regėsintiems sveikata ir Apaštališką palaiminimą.

Rupestingai motyniškai meilei pritinka labiausei malda, kurioje Bažnyčia nenustoja prašyti Dievo, idant visiems krikščionims viso svieto vienas butu tikėjimas protų ir darbų dievobaimingumas. Mes teipo-gi dieviško Ganytojo išreikšdami ant žemės asabą ir pildydami mislį nė kiek nesiliovėme to paties noro budinti tarp katalikiškų giminių, dabar-gi jį kurstome karščiaus pas tas gimines, kurias pati Bažnyčia, labai trokšdama, jau nū seno laiko šaukia grįžti atgal pas savę. Siems-gi mūsų sumanymams ir rupesniams iš kur reikia labiausei ir pašalpų prašyti ir auglių laukti, nevargu yra tai regėti ir kasdieną aiškiaus regima: ne nū ko kito, kaip tiktai nū To, Kurs po tikriausei teisybei vadinasi Tėvu mielaširdysėių ir Kursai apšviečia protus ir maloningai lenkia valias į išganymą. Ir tikrai negali katalikai neregėti, kas do svarumas ir brangybė yra tų daiktų, kuriūs Mes pasijėmem išpildyti; nes iš jų išeina padidinimas garbės Dievui, šlovė krikščioniškam vardui ir amžinas išganymas daugybei dušių. Jeigu jie šitūs daiktus gerai ir nobažnai, kaip priguli, apmislųs, karštesnę užtikro pajus dušiosę sylą ir liepsną dangiškos meiles neatsisakančios — Diewo mylistai padedant — nū nėko ir viską išpildančios dėl brolių. Par tatau-gi stosis, ko karštai trokštame, jog jie su Mumis veikei

dės draugę netiktai viltį laimingos pabaigos, bet ir visokią kiek išgalėdami pašalpa, aną pirmučiausei, kurią nū Dievo išprašo nužemintos ir šventos maldos. Maldoms-gi už brolius nėra kito patogesnio laiko prieš tą, kuriame senovėje Apaštalai, Viešpačiui į dangų įžengus, draugę susirinke, viensirdžei laikesi ant maldų su... Mariją Motyną Jėzaus, laukdami pažadėtos galybės iš aukšto*) ir visų dvasiškų dovanų. Anamę ištiesų šlovingamę Večernikę ir iš anos paslapties atsiųstojo Patiešytojo Bažnyčia jau nū Kristaus pradeta, Jam mirstant gimusi, tūmet laimingai Dievo Dvasią apturėjusi, pradėjo savo darbą pildyti po visas gimines svieta, vesdama jas vienyben tikėjimo ir naujyben gyvenimo krikščioniško. Ir tvirčiausia valių vienybė, kad jos nėkadės gan negalima statyti už garbingą paveikslą visiems krikščionims: „Tulybes tikinčiųjų buvo širdis viena ir dušia viena“.***) Dėl tos pačios priežasties Mes pripažinome reikalą pabudinti katalikų dievobaimingumą pakurstymais ir pakvietimais, idant, sekdami paveikslu Panos Marijos Motynos ir šventųjų Apaštalų, par devynias dienas prieš Sekminių Šventę melstusi Dievui vieną širdimi ir dideliu troškimu, neparstodami prašyti: „Išleisk Dvasią Tavo ir bus sutverta ir atnaujinsi veidą žemės. Nes ištiesų, galime tikėtis nū Jos didžiausių ir išganingiausių gerybių, dėlto kad Ji yra Dvasia tiesos, Ji apreiškė Dievo paslaptis Šventamę Raštę ir tvirtina Baž-

*) Darbai Ap. I, 14.

**) Darbai Ap. IV, 32.

nyčia, budama joje visados; iš Josios, kaip iš gyvos versmės šventumo, atgimdytos dušios, Dievo įvairiais tapusios, auga ir užsipildo į gyvenimą amžiną. Dėlto kad iš daugiaveikslės Dvasios mylistos nėkados nenustoja tekėti į jas dieviška šviesa ir kaitra, pagydimas ir syla, pastiprinimas, ir atilsis, ir noras darymo viso gero, ir šventų darbų vaisingumas. Ant galo ta pati Dvasia Bažnyčioje taip daro par savo galybę, jog kaip Kristus yra šito mistiško kuno galva, taip lygei Ji gali vadinties širdimi: nes širdis neregimai gaivina kuną, ir dėlto Dvasia Šventa yra lyginama širdžiai, kad Bažnyčia gaivina ir laiko vienybėje.**) Kadan-gi Ji yra visiskai Meile ir znaimei pripažįstame Jai meilės darbus, dėlto-gi reikia turėti stiprią viltį, jog Ji sutramdys prasiplatinusią dvasią paklydimo ir nedorybės, ir stiprius suvaržys ir atgaivins sutikimą ir širdžių draugystę, priderančią vaikams Bažnyčios. Kurie pagal privadžiojimo Apaštalo tegul nieko nedaro par vaidą, tegul tą patį dumoja, tą pačią meilę turi, tegul esti viensirdingais***) ir par tatai, išpildydami Musų džiaugsmą, tegul įtaiso ne vienu tiktais vardu, bet tikrai gerą ir žydinčią draugystę katalikišką.

Iš šito-gi paveikslo krikščioniškos vienybės tarp katalikų, iš šitos karščiausios religijos, melžiančios dievišką Patiešytoją, labiausei reikia turėti viltį, jog Jinai išpildys sutaikinimą, kurį pradėjome, atsiskirusių brolių, idant jie norėtu

*) Summa theol. S. Thomae p. III. g. VIII. art. 1, ad 3—4.

**) Ad Philip. II, 5.

savyje dumoti teip-pat, ką ir Kristuje Jezuje, tapdami kūmet su Mumis dalinikais to paties tikėjimo ir vilties, susiraišydami draugę geistiniauseis ryšeis tobulos meilės.

Ale negana gerųjų pelnų, kureis viernieji, rodžei klausydami Musų raginimo, tikrai nū Dievo apturės kaupakimsai tokį buklumą dievobaimingumo ir broliškos meilės, tinka Mums pridėti ir suteikti dovanas šventų atlaidų iš Bažnyčios išdo.

Tai-gi visiems, kurie par devynias dienas prieš Sekmines kasdieną nobažnai pildys Bažnyčioje arba namie kokias ipačias maldas į Dvasią Šventą, suteikiame atlaidą ant kiekvienos tų dienų po septynerius metus ir po tiek-pat kvadragenų; pilną-gi atlaidą vienoje kurioje iš tų dienų, arba pačioje Sekminių Šventėje, arba kurioje nors iš aštūnių dienų po Sekminių, jeigu gerai apsiplovę par spavednę ir pasistiprinę Švenčiausią Komuniją melsis Dievui pagal Musų mislios, aukščiaus išreikštos. Pridūdame dar ir tai, jog kurie viernieji iš savo dievobaimingumo ispildys antrą sykį tas pačias maldų įdermes par aštūnias artimiausias dienas po Sekminių, tegalės užsipelnyti antrą kartą abudu atlaidu.

Statome ir skelbiame iš Musų galybės, jog galima bus paskirti šias geradejystes ir dušioms cysčiaus ugnį kentančioms; — ir kasmetą paskui jas teip-pat pelnyties, palikdami viską kitą čielybėje, ką prisako užlaikyti budai ir įstatymai.

Dūta Rymę pas Šventą Petrą po žiedu Žvejo d. 5 gegužės mėnesio metusę 1895, Popiežystės Musų aštūnioliktusę.

Antrąją vietą paskiriame Žemaičių Vyskupo raštui, paaiškinančiam Šv. Tėvo encikliką ir raginančiam Lietuvius prie budiskumo, blaivystės ir vienybės.

Miečislovas - Leonardas

par Dievo ir Švento Apaštališko Sosto mylistą
Žemaičių Vyskupas

visiems vierniems Musų Vyskupijos katalikams
sveikatą ir Piemenišką palaiminimą.

Švenčiausis Tėvas Leonas Popiežius XIII, pildydamas žodį Viešpaties Kristaus ir troškimą Bažnyčios šventos, idant visiems krikščionims butu vienas protų tikėjimas ir širdžių dievobaimingumas, pakelė aukštą savo balsą, šaukdamas visus atsiskirusius nū Bažnyčios šventos krikščionis vienyben katalikiško tikėjimo ir meilės. Visą savo viltį padėdamas ant Dvasios Švenčiausios, iš Kurios Bažnyčia Šventa turi šviesą, meilės ugnį ir širdžių vienybę, leido dabar gromatą visiems pasaulės katalikams, kad, kaip Apaštalai su Mariją Motyną Jėzaus, laukdami atsiuntimo Dvasios Šventos, viensirdžei laikesi ant maldų, kad teip ir visi katalikai kasmetą par devynias dienas prieš Sekmines ir par aštūnias po Sekminių neparstodami karštai prašytu: Išleisk Dvasią Tavo ir bus sutverta ir atnaujinsi veidą žemės, — ir kad patis, apsiplaudami par gerą spavednę ir pasistiprindami Švenčiausią Komuniją, įtaisytu katalikišką Šventųjų Draugystę; kad visiems butu

viena širdis ir viena duša, kaip buvo Šventiems Apaštalams ir krikščionims pirmųjų amžių. Į tokias maldas karštais žodžiais kviečia ir kursto visus viernūsius, liepia jas daryti po visas bažnyčias ir po visas šeimynas, žadėdamas nū Dievo didžiausius pelnus visiems tų novenų pildytojams ir suteikdamas didžius atlaidus iš Skarbo Bažnyčios. Aukštas balsas ir šventi žodžiai Vietiniko Kristaus Viešpaties stiprei pakrutino širdis visų katalikų pasaulės: griešnikai daro pakutą, krividas atlygina, papiktinimus pataiso, nesutikimus tatkina, pavargelius aprupina, prisakymus Dievo ir Bažnyčios viernai pildo; todėl turime viltį, jog ir mūsų Avinyčioje gromata Popiežiaus dūs gausingus vaisius pakutos griešnikų, pataisimo negerų pasielgimų, išganingo pelno dievobaimingųjų ir atgaivins visų katalikų tikėjimą, patvirtins viltį, atkairtins meilę Dievo ir artymo; par tatau-gi ir tarp mūsų atsitaisys Šventųjų Draugystė ir su visą Bažnyčią nū Dvasios Šventos išprašysime visiems krikščionims širdį vieną ir dušią vieną. —

Lankydami kasmetą su piemeniškais rupesniais bažnyčias, dažnai gaudavome nemažą palinksmimą, regėdami po visas parapijas tebežydint ir augant Dievo baimę, krikščionišką pagyvenimą ir blaivystę, už ką neparstojame dekalvoti Dievui, prašydami, idant šias savo brangias dovanas tarp Musų avelių užlaikytu ir pagausintu. Bet ir to negalime užtylėti, jogei po nekurias vietas datyremė nemažo nuliudimo ir širdies skaudėjimo, išvydę besiplatinant tuleropas nedorybes: vietomis girtūklystė, kitur tarp jaunūmenės susirankiojancios

ant vakaruškų nepadorybė, o kartais ir paleistuvystė; kitur tarp moterų, o kartais ir vyrų keiksmiai, pikžodžiavimai ir plešimas šlovės artymo; kitur tarp kaimynų, o kartais tarp genčių ir tikrų brolių nesutikimai, kerštai, krividos ir suktybes; kitur nešenavojimas nė žilo plauko, nė gimdytojų; kitur darymai iškadų po svetimus miškus, dirvas ir pievas; kitur nebekartą atsitinka neteisingi liudyjimai ant sudo, kreivos prisiekos, vagystė ir baisi žmogžudystė, ko dar nėkadės tarp Žemaičių nebuvo. Visiems tiems ir kitiems aiškiems nusidėjimams didžiausia priežastis ir biauriausia versmė yra atsitraukimas nekurių nelaimingų katalikų nū šventos Blaivystės ir atkritimas į aišką girtūklystę, pražudancią visą žmogaus procios uždarbį, visą krikščionišką dorą, padorybę ir dovanas Dvasios Šventos. Tokios aiškios nedorybes kursto rustybę Dievo ir traukia koroną ant visų katalikų. Iš to turėdami labai didelį rūpestį ir sielvartą, labai tankei su didžiu širdies troškimu, karščiauseis ir maloningais žodžiais ir Mes patįs ir par mieliausius savo sunus kunigus drausdavome nusidėjelius, ragindavome į pakutą ir privedžiodavome į Blaivystę ir paprovą gyvenimo, ir gerai žinome, jog daugybė griešniškų Musų tėvyško balso paklausė, nū girtūklystės ir nedorybių liovesi ir pradėjo Dievui priderancei tarnauti. Vis-gi dar toli gražu, ne visur išsipildė tokia atmaina biauriųjų pasielgimų, — yra dar po nekurias parapijas apsčiai užsikietinusių girtūklių ir visokių aiškių nedorybių.

Tegul-gi dabar aukštesnis už Musų ir stipersnis

balsas Švento Tėvo Popiežiaus draug su maldomis visos Šventos Bažnyčios, tegul sakau, pakrutins, suminkštins širdis visų užkietėjusių girtūklių ir kitų griesnių į tikrą pakutą ir pataisymą gyvenimo; tegul jiems atsivers akis į kokius papiktinimus ir į paskandą amžiną veda jų girtūklystė ir jūs pačius ir daugybę dušių, atpirktųjų brangiausių Krauju Viespaties Jezaus. Šandieną, kad išgirsite balsą Jo, nebeužkietinkite širdžių jūsų. Norime todėl ir parėdome, idant kunigai, par visą novenos laiką sakydami pamokslus, privedžiotu parapijonus į pakutą ir paprovą iš tų nedorybių, kurios tarp jų prasiplatino, ir patrauktu jus į šventą Blaivystę, prašydami visus viernūsius melstis karštai už užkietėjelius, idant, kaip visos dušių ronos gydosį par gerą spavednę, teip par pamokslus ir karštas maldas visų katalikų butu sugyditos visos aiškiosios votis visų parapijų, idant Dvasia Šventa visiems vierniems Musų Avinyčios sutvertu naują širdį ir naują dušią ir par tat taptu atnaujintas veidas žemės, veidas visų katalikų, visų parapijų ir visos Žemaičių Vyskupijos. Tadą tikrai tapsime dalinjkais karšto troškimo ir stiprios vilties Popiežiatus, ir tikrą Jam dūsime pašalpą išprašyti nū Dvasios Šventos gražinimą vienyben katalikiško tikėjimo ir meilės visų nū Bažnyčios atsiskirusių krikščionių.

Toki karščiausį troškimą ir stiprią viltį turėdami Mes dabar gromatą Švento Tėvo, lietuviškai išguldytą, siųsdami, parėdome, idant po visas bažnyčias Žemaičių Vyskupijos kunigai ją draug su šiąją Musų gromatą parskaitytu vierniems

iš sakyklos (kozelnycios) du sykiu, tai yra nedėdienyje prieš Kryžiaunas dienas ir Šeštinio šventėje — Dangun išengimo Viespaties, apskelbdami visą rėdą užsakytos nū Švento Tėvo novenos, kuri turi prasidėti po visas bažnyčias ir šeimynas pagal parėdymo Popiežiaus petnicioje ant rytojaus po Šeštinių ir buti atlaikoma kasdieną iki paneđeliui ant rytojaus po Šventos Traices, kaip dabar teip ir potam kasmeta, ir draug išguldydami suteiktusius nū Popiežiaus atlaidus, kaip jūs reikia pelnytis, ir šaukdami griešņikus į pakutą, visus-gi viernusius į karštas maldas.

Nobaženstva (dievmeldystė) novenos po visas bažnyčias turi buti laikoma vienokiu budu — šitokiu: kunigas po mišių apsirėdęs kapą, atsi-klaupęs prieš didįjį altorių, žvakes uždegus, atgiedos parsimainydamas su vargonais giesmę: „Veni Creator. . . v. Emitte Spiritum tuum et creabuntur. R. Et renovabis faciem terrae. Oremus. Deus, qui corda fidelium S. Spiritus illustratione docuisti. . . .“ Potam su žmonimis atgiedos Litaniją Visų Šventų su maldelėmis ir uždūs vierniems sukalbėti į Dvasią Šventą ant intencijos, gromatoje Popiežiaus išguldytos, po 7 Tėve mūsų, Sveika Marija ir Garbė buk Dievui Tėvui ir vieną kartą Tikiu į Dievą Tėvą. . . .

Kurie-gi viernieji negalės nū darbų kasdieninių atsitraukti ir vaikščioti bažnyčion ant novenos, tegul po namus tokią nobaženstavą kasdieną atlaiko. Todėl po visas šeimynas išpūla kasdieną par visą laiką abiejų novenų, vakarinius poterius kalbant, sukalbėti ir noveną šitokiu budu: maldų vedėjas

atskaitys, visiems atsiklaupus, šitą maldą: „Ateik Dvasia Šventa, pripildyk širdis Tavo viernųjų ir josę uždegk ugnį Tavo meilės, Kuri tulybę liežiuvių surinkai vienan tikėjiman.

✓. Išleisk Dvasią Tavo ir bus sutverta

R. Ir atnaujinsi veidą žemės.

Melskimes. Dieve, Kursai širdis viernųjų apšvietimu Dvasios Šventos išmokei, dūk mums tojoje Dvasioje darbus teisybės pamėgti ir Josios palinksminimais visados laimėti. Par Kristų Viešpatį mūsų. R. Amen“.

Potam su visą šeimyną atskaityti Litaniją Visų Šventų su maldelėmis ir atkalbėti septynius poterius į Dvasią Šventą ant intencijos Popiežiaus.

Po tokias-gi šeimynas, kur niekas nemoka skaityti, tegul kasdieną visi suklaupę už tą noveną sukalbės vieną dalį Rožančiaus švento, tai yra penkias tajemnyčias ir septynius poterius į Dvasią Šventą ant intencijos Popiežiaus.

Teip išpildydami noveną visi viernieji taps dalinikais maldų visos šventos Bažnyčios, padidinimo garbės, šlovės krikščioniškam vardui, išganymo daugybei dušių, gausių dovanų ir vaisių Dvasios Šventos ir didžių atlaidų, dėl kurių apaturėjimo reikia gerai išsispavedoti, priimti Šventčiausią Komuniją, pasimelsti ant intencijos Švento Tėvo, prašant visiems krikščionims vienybės, katalikiško tikėjimo meilės.

Mylista Viešpaties mūsų Jėzaus Kristaus tegul bus su jumis visados.

Rašyta Kaunę 1896 metų mėn. kovo 27 d.

Pasiraše Micėslavas Žemaičių Vyskupas.

Administracijos darbavimos Lietuvoje laikę karunacijos.

Jū didesnę mes turėjome viltį ant pagerinimo sunkaus padėjimo savo bažnyčios ir tautos, tū skaudesnis yra dabar mūsų nuvilymas, tū ilgiaus mes turime jį atminti ir atsargesneis ateitėje buti. Kad geriaus pasiklotu mus numylinti, mūsų administratorei daleido vieną — antrą bažnyčią pastatyti; pačių Gudų laikraščiui ant Orževskio ir Klingenbergio pradėje buvo šaukti balsu visų katalikų: „Saulai, Saulai kam tu manę parsekioji!“ (Biržev. Viedom. N 118); ministeris Goremykinas ir Mosolovas užklausė arcivyskupo Kazlauskio, kokių mylistų jis reikalauja dėl katalikų; ant galo, visi Maskolei vienu balsu įkalbinėjo, jog mylistos mapesto bus labai, labai didelės ir katalikams. Sunkei suspausti Lietuvei beveik ne visi mislyjo, jog jau atėjo galas sunkiam jų padėjimui; iš visų pusių girdėjos balsai: į vyskupų rėdą gubernatorius nebesikyš, kunigus ištrėmtus į Maskoliją sugražins prie altoriaus, daleis kiauras bažnyčias taisyti, ir lietuvis savo tėvynėje galės užsidirbti dūną. Maža tikt dalelė mokytųjų tokiamę Maskolių elgimos paprastą tiktai jų palitiką tematė, kurią aiškei visiems išreiškė apgarsintas manipestas. — Šitai jo įpatingos mylistos: Švento Tėvo pasiuntiniui, keliems vyskupams ir nekuriems kanauninkams užkabino niekinančius jų stoną medalius ir erelius (turiu čė priminti, jog Žemaičių vyskupo krutinės tokiomis dovanomis neapsunkino); bajorams, kurie par Lenkmetį pakliuvo į Siberiją arba į svetimas žemes išbego, daleista pagrižti į tėvynę (bet kažin ar kas iš jų šendien dar begyvūja); valščionims dovanota par dešimtį metų — se mokeščių, rinkamų po pusę. — Apeikos nū desintinos dėl Viešpatystės reikalų (gosudarstvenyj sbor) arba, nesisarmatijant

aiškiaus pasakyti, po tris čvertės kapeikos nū desintinos, ko par dešimtį metų paliks kišenėje 7½ kap.; teipo-gi dovanota ir tiems valščionims, kurie lygšiol dar neužsi-mokėjo koros už pakirstą karališkoje girioje medį arba sugautą karališkamę ežerę žuvį (bet raskite kamę tokius). Parskaičius ilgas ir plačias manipesto eilas, nerasime nė vieno žodžio apie tikėjimiškus ir tautiškus mūsų reikalus. Mikalojus II, pagal nūmonės arčiaus jį pažįstančiųjų, yra geros širdies žmogus, bet jo tarnai mūsų teisingiausiųjų troškimų tikrai jam suprasti nedavė. Užrubežinis vokiškas laikraštis „Berliner Tageblatt“ rašo, buk Mikalojus II. nenorėjęs ant padūto jam prieš pat karunaciją manipesto pasirašyti iš tos priežasties, kad nerado jamę mylistų, priderančių XIX liūsybės amžiui; bet kad nebebuvo jau laiko iš naujo jį apmislyti ir partaisyti, turėjo savo ranką patvirtinti. Dabar jau visi aiškei suprato, jog arcivyskupas buvo užklaustas tiktai dėlto, kad iš visų vyskupų atsakymo valdymierai geriaus galētu suprasti, kas mums labiaus skaudžia ir katalikystei kenkia, kad iš tos pusės dar dykčiaus suspaustu. Norėjo teipo-gi laikę karunacijos valščionių širdysę geresnius sujudinti jausmus, kad iš jų dėl gero atskalūnystės pasinaudoti pasiklotu. Visi vyskupai, žinoma, su didžiausiu džiaugsmu atsiliepė, prašydami Bažnyčiai liūsybės; nors ipatin-gi jų prašymų punktai nėra dar šendieną mums žinomi, vienok galima jų nuspręsti iš priešingų darbų administracijos laikę karunacijos. Štai kas dėjos: iš vakaro prieš karunaciją asesorei ir urednikai baugindami klebonus reikalavo, kad jie išmislytu kokią nors dievmeldystę, panašią į cerkvinę „vsieniošchnaja“ ir atlaikytu bažnyčioje, laužydami Šv. Bažnyčios įstatymus; nū pirmos žinios laimingo apsilvainykavimo gubernatorei, buk tikri mūsų vyskupai, verstinai vertė visos Lietuvos

bažnyčiose par tris dienas po keletą sykių varpais skambinti, žinodami gerai, jog varpų nereikalingas balsas visų katalikų suskaudins širdis; vos tik sugrižo Lietuvos ir Lenkijos arcivyskupai iš Maskvos vietoje savo prašymų išklausymo tūjaus apturėjo nū valdžios reikalavimą, kad visiems savo kunigams prisakytu skaityti iš sakyklų manipustus, cirkuliarus ir visokius administracijos raštus ne kiteip, kaip gudiškoje kalboje. Žinoma, arcivyskupai nū tokių mylistų atsisakė, bet kūmitas pasibengs, laikas parodys; Lietuvoje tris dienas, o Lenkijos pabriku darbininkams penkes dienas buvo įsakyta užlaikyti, kaip didžiausią krikščionišką šventę, be jokio darbelio; o kad sėjimo laikas privertė artojus naktimis darbūties, urednikai ir žandarai savo sudu uždėjo jiems po 20—30 rublių koros, kurios pusę nulygę tamsūs žmonelei antrąją pusę tylomis mokėjo; — tat ką vietoje manipesto mylistų administracija ant musų užtraukė. Prieš karunaciją reikėjo dėti pinigūs dovanoms ciecoriui ir staršynoms ant kelio į Maskvą, par karunaciją-gi reikėjo mokėti urednikams ir žandarams už žemės arimą. Bet čė dar ne viskas. Pažiurėkime dabar, kas dėjos po valščių butus visoje Lietuvoje laikę karunacijos. Tarpininkai (pasrednikai) su savo valščiaus rašytojeis suvarė valščionis ant susejimo ir vertė jūs daryti nutariumus, katalikystei ir musų tautai bledingus. Žinodami, jog šv. Tėvas liepia atskirti nū šv. Bažnyčios ir nedūti išrišimo tiems, kurie koku nors budu prisideda prie platinimo atskalunystės, tarpininkai dėl paniekinimo to prisakymo ir kartu dėl pasigirimo akysę augštesniosios administracijos vertė valščionis nutarti ir sudėti pinigūs dėl įteikimo atskaluniškų abrozdu valščiušę, statymo mokslinyčių ir dar daugiaus gudiškų laikraščių išsirašymo. Valščionis, pilni geriausios vilties ant manipesto mylistų, palinkę buvo ant

visko sutikti, ir, kad ne kiekvienamę valščiuje paliko padaryti tamę laikę priešingi šv. Bažnyčiai nutarimai, tai ačiu apšviestiesniems ukininkams ir jų apšvietėjams. Gegužės 14 dienoje Darbėnūšę ir Kretingoje (Telšių apskr.) išrinktūsius (vybornus) suvarytus į valščius vertė padaryti nutarimą, jog jie prijėma į valščiaus triobą atskaluniškus abrozds arba, kaip valščonjį praminė, Gudų „boga“, prižada jį įteikti ir dėl jo garbės už savo pinigų par metus nūlatai prieš jį kampę alyvą deginti, žadėdami valščionių nutarimą pas ciecorių nusiūsti, kurs už tą buk visiems didžią padėkavonę suteiksiąs. Darbėnūšę ant didžio įkalbinėjimo rašytojo visųpirmu sutiko pats staršynas Jūzapas Kontrimas, miestelio išrinktieji Stanislovas Petrusis, Juška ir, kas įstabiausiu yra dalyku, šie bažnyčios marčelgos: Edvardas Runkutis, Viskontas ir Kazimieras Mažutis, kurs, norėdamas rašytojui įtikti, teip didelį pakėlė liarmą savo įkalbinėjimu prijėmti „boga“, jog priešingieji, sudavę jam į kuprą, pro duris išmetė, kaipo neišrinktąjį ir nereikalingą. Tūtarpu tarpinikas darbavos Kretingoje tokiu pat budu įkalbinėdamas vyrams prijėmti „boga“, jau iš vakaro į valščių iš mokslinyčios atneštą ir kampę pakabintą; bet Kretingiškei pasikalbėję tarp savęs, jog prijėmti, „boga“ ir jam deginti alyvą bus vis tiek pat, kaip svetiemiems dievams locnamę butę smilkyti kodilius, ko nenorėdami padaryti pirmųjų amžių katalikai nesigailėjo gyvastės, leisdami sau galvas kapoti, ugnies liepsnosę degintis ir žverims į nasrus savę stumti, kartu su savo geru staršynu narsei atsisakė nū „bogo“. Ko nedarė tarpinikas su rašytoju, kaip žmonių nebaugino, — nėko padaryti negalėjo; Kretingiškei pasirodė esantjį tikrais katalikais, kurie išdygo iš kraujo kankintinių (mučelninkų), auga ir laikos ant žemės Kražiečių krauju aplietos. Vienas iš valščionių, nū

kurio, kaipo nū liuterio, katalikai pagalbos nelaukė, vienok teip tarpinikui atrežė: „poneli, kam čė mums reikia dešimties dievų, mes turime vieną ir gana, juk ta pati valščiujė jau senei esanti Dievo Mūka yra visų krikščionių lygei gūdojamas ženklas!“ Kad jau liuteris teip „bogu“ krates, galima numanyti, kaip jūm krates katalikai padra- sinti ukininko Gineikio iš Kretingsodžio. Todėl tarpinikas ir rašytojas žmones „sabakais“ t. y. šunimis išvadinęs atleido vyrus, sakydamas: „bučiau jums paskiręs iš valš- čiaus atliekančių pinigų 57 rubl. ant degtinės, bet dabar eikite sau ir į nagus veizdėkite!“ Vyrų linksmei versdamies iš valščiaus, jųkaudami atsakė: „Mes ir už savo pinigus išgersime!“ Valščionis užmiršę apie karunacijos linksmybes, džiaugesi „bogu“ nusikratę ir apie tą tikt kalbėjo.

Tarpinikas, nupurtėjęs (nukakęs) į Darbėnus, sušaukė išrinktūsius Lazdininkų ir norėjo jųs apgauti par melagystę, sakydamas: „Kretingiškei prijeme „boga“ ir už tą apturės padekavonę, dėlto prijėmkite ir jųs visi, kaip prijėme vakar Darbėnų išrinktieji!“ Bet Lazdininkiškei iš skaitymo lietu- viškų laikraščių gerai žino, ką tie visoki Gudų „bogai“, verstinai į Lietuvą kišomi, ženklina, todėl vienu balsu visi teip tarpinikui atreže: „boga“ prijėmti mes negalime, nes tą užgyna mums šv. Bažnyčia; valščius yra mūsų locnastis ir mes ant jo kampų turime pilną valią; sakyk, tamista, ar ne visi, kurie čė suveina, yra katalikais, kam čė reikia jusų „bogo“, jį išteikti ir ugnį prieš jį deginti kaštūs ant metų daugiau, kaip 100 rublių, ar jųs mislyjote, kad šiūse sunkiūse laikūse mes neturime kur pinigų padėti; jei jo teip trokšta dievobaimingas rašytojas dėl savęs, tai tegul sau nors visus kampus paskirtoje jam stancijoje prikabina ir dieną ir naktį su pačią ir vaikais prieš jųs ugnę kurena, — mes jam to neužgyname, nors ir ant jo stancijos valią

turime“. Aiškiai Lazdininkiškių kalbą daugumenė vyrų suprato ir kad tarpinikas liepe ukininkams į dvi dali pasidalinti, beveik ko ir visi pasirodė priešingais „bogui“, pasigailėjo jo tiktai miestelio išrinktieji ir bažnyčios marčelgos, aukščiaus paminėti. Nuliudęs tarpinikas ir už savo pinigus žadėjo „boga“ nupirkti ir 30 rublių iš valščiaus pinigų ant pragerimo paskirti, bet jo visos mylistos ant vėjo išėjo; reikia dar priminti, jog tūtarpu staršynas tylomis vyrus baugino, sakydamas: „ką jūs padarėtė, reikėjo „boga“ priimti — dabar vietoje padekavonės reikės po kokį rublį koros mokėti, o gal dar jums ir man par jus priseis kelias dienas pasėdėti!“ Bet Lazdininkiškei atsakė: „Ne kalėjimo tu, vargšai, ir koros bijojeis, ale norėjai tarpinikui įtikti, kad toliaus tąžę staršynu laikytu ir ilgiaus galėtumei veltū degtinę gert; jei bus štriopas, tai už išrinktūsius sudės visas valščūs!“ Vyrų, gavę nū tarpiniko: „Eikite laukan sau, praleikti žemaičiai, ką dabar man gubernatorius pasakv.“ — tūjaus išsklydo ir, parvažiavę namon, giresi pačioms ir vaikams, kaip jie atsikratė „bogu“. Nors staršynas kalbėjo: „jei ne dabar, tai kitą kartą reiks „boga“ priimti“, o aš tvirtina: „kas elgsis kaip Lazdininkiškei, kas iki pat smerčio bus liūsas nū svetimų dievū!“

Tarpinikas, dar kartą pagrižęs į Kretingą, melavo, jog Darbėnų valščius pasirašė, „boga“ priimęs, — „o jūs, tarė, ir neapsimislyjote dar?“ — „Poneli, mes į kitus valščius neveizdime, bet elgiames pagal savo sąžinios! ar, tamista, atleistumei mums mokeščius, jei koks valščius jų neatliktu?“ — atsakė vyrų. Tarpinikas neįmanydamas, ką čė bedaryti, liepe mokytojui surinktus iš sodų vaikus atvesti į valščių, kad jie prieš „boga“ sustoję dalei užgedotu cerkvines giesmes, mislydamas, jog gražios giesmių natos sugriaudins vyrų širdis ir jie susimils ant nelaimingo „bogo“. Tiesa,

50 Lietuvos vaikų ir mergaičių, apsaldinę savo liežiuvelius Gudų cukerkomis, taip gražei užgiedojo atskaluniškas giesmes, jog tėvai, tą išgirde, išėję iš valščiaus, ilgai tarp savęs šnekėjo: „Teip gieda, taip gieda, kaip tikri maskoliukai!“ Tas saldžei kartus vaikų giedojimas ir tarpininkams dūtos cukerkos buvo paskutinė pagunda įvesti „boga“.

Bet Kretingoje du tiktai mulkiu atsirašo, kurie ant nutarimo „boga“ prijemti pasirašė; jų vardai: Sauseris ir Gaigalas kartėniškis; abudu jie lygšiolei buvo garsingi iš girtūklystės, o dabar jie bus žinomi kaip išgamai gerų katalikų. Darbėnų ir Kretingos parapijonus reikia pagirti už tą, jog išpilde ką Dievas jiems prisakė, bet teipo-gi turiu pranešti, jog šv. Bažnyčia nelėdžia turėti nė jokios rodos su tais, kurie atskalunystę platina, odėl Darbėnų ir Kretingos išgamų, pasirašiusių ant nutarimo, negalių priekrikšto prašyti, neleisti kamžą apsvilkti, karną nešti, prie mišių tarnauti, ne pridėra teipo-gi jų į veselijas ir svečius kviesti ir prie jų nevaikščioti. Norėčiau dar Kretingškių paklausti, ar eis keleis tėvų, nusikračiusių „bogu“, jų vaikai, kuriuos mokytojas įpratino taip gražei giedoti atskaluniškas giesmes? Ar neverta butu tėvams ir motynoms pažvelgti į mokslinyčią, kas dėdas ten žiemos laikę su jų vaikais? Toli aš gyvenu, negirdžiu visko, žinau tikt tiek, kad jie meldžias veidą atsukę į kampa, o nugarą ant bažnyčios žinau, kad jie visas maldas ir poterius ten kalba iš grynų atskaluniškų knygų, o motynos išmokytus poterius tankiausei apleidžia; žinau, kad jiems mokytojas dalija pavojingas gudiškas knigeles, bledingas katalikystei, o knygų iš Klaipėdos gautų ir paaukę skaityti bijosi ir nemėgsta. Klausiu teipo-gi, dėlko popas dalijo dienoje karunacijos katalikams kryželius ir medalikelius, rodydamas ant jų katalikiškų parašų ir sakydamas, jog jie yra bažnyčioje

švęsti? ar norėdamas mus padaryti dievobaimingesneis? ar iš meilės dėl Žemaičių — katalikų? ar iš gūdonės mūsų kryželių ir medalikelių? — Juk „bogo“ į valščių kišimas rodo, apie kokį jie mislyja diavobaimingumą, juk tyrionišką jų dėl mūsų meilę išreiškia kiekvienas žingsnis Gudų administracijos, o kaip jie gūdoja katalikų šventus ženklus, matome iš užginimo kryžius ant kelių statyti ir draskymo stovinčiųjų. Dėlko-gi tat, klausiu, tūs medalikelius popas dalijo? Atsakymas trumpas, nors Kretingiškiems nebuvo aiškus. Popai, šiočius — tokius nieknekius dalidami, toki tikt teturi uždūtį: visųpirmu pripratinti katalikus prie savo barzdos ir karčių, o pripratinus prie savęs, patraukti prie cerkvės lankymo ir ant galo prie atskalnųstės. Jog Kretingiškei nemyli cerkvės ir atskalnųstės, parodė par savo drąsų atsikratymą „bogu“, bet, kad jie priprastę jau yra prie popo barzdos ir karčių, gerai išreiškė teip puldami prie tų dovanų, kad vos tikt popo nenuspaudė. Įstabu yra dalyku, jog teip apsimulkino moteris ir dar kamę — cerkvėje; juk joms greičiaus išpultu žinoti, jog visokie šventi dalykai įgauti nū stačiatikių neturi nė jokio šventumo, o kas dar baisiausei, jog pinigai surinkti už kryželius ir rožančius, atimtus nū škaplerninkų arba nū gabentojų iš užrubežio, eina ant cerkvės pagražinimo, ir tie, kurie jūs perka, užtraukia Bažnyčios korojimą. Visi pagirs Kretingiškius už „bogo“ neprijėmimą, bet nieks jų nepagirs už į cerkvę lindimą, medalikelių nū popo tykojimą ir vaikų mokslinyčioje nepriveizdėjimą.

Dabar pažvelgkime, kokios buvo pasekmes Gudų darbavimos laikę karunacijos viduryje Žemaitijos. Dėl paveikslo primenu čė apie valščius Zarėnų ir Rietavo. Žarėniškei priversti tokiu pat budu, kaip ir kitūsę valščiušę, nutarė nusipirkti sau „boga“ ir kasmeta sudėti kiek reiks pinigų

ant deginimo kampę alyvos. Už tą geradejystę dėl atskalinystės Žarėniškei gavo 5 tiktai rublius ant degtinės ir, nors jie pasirodė esantys tikrais žiopleis ir mulkeis, bet rašytojas tam kartui jūs „išmintingais“ apskelbė ir prižadėjo jiems padekavonę netikt nū Kražių skerdiko, ale nū paties Mikalojaus ciecoriaus išgauti: patsai-gi rašytojas, savo barzdą glostydamas, kalbėjo: „Ak, kaip karašo, kaip karašo! kad nueis šis nutarimas į Petrapilį, pamislys, jog jau Žarėniškei priėmė pravoslaviją! ir gal nė vienas valščių rašytojas teip prieš gubernatorių nepasigirs, kaip man pasiklojo! o gal ir cerkvelė didoka atsistos prieš Žarėniškių bažnyčią!“

Rietaviškei senei jau turi valščiuje „boga“ ir smilko prieš jį kodilus, todėl dabar jau be didžio įkalbinėjimo nutarė pastatyti gretymais už miestelio esančios mokslinyčios gražią, didelę ant dviejų gyvenimų (piontrų) gspadą dėl vaikų, buk senojoje lovos negalėjusios patilpti. Reikia čė priminti, jog Rietavo mokintojui geriaus kaip kitiems klojas vaikus maskolinti: mokslinyčia stov už miesto, jo darbo čė nieks neišvysta, jis su vaikais bovijos, pakeleis vaikščioja ir kaip tikt norėdamas jų širdis gadina. Kas skaitė ketvir-tamę sąsiu've „Tėvynės Sargo“ įžanginį strapsnį: „Vilkas avies kailyje“, tas lengvei supras, jog pastatytas naujas rumas dėl vaikų gspados neužilgo pavirs į 2—3 klesų cerkvinę, mokslinyčią, nes, jei Rietaviškei neatjaks, veikei pamatys savo miestelyje ir popą. Kaip tatai Lietuvos artojei už savo kruviną skatiką patįs sau žabangas stato! Daug už kitus nelaimingesni yra Rietaviškei, o ta jų nelaimė yra apjakimas, kurio patįs jie nejunta ir nėra kam parodyti. Klausinėjau Žarėniškių ir Rietaviškių kunigų, ar jie ko daugiau negirdėjo apie tūs nutarimus, nors jie pasisakė visiškai apie tą negirdėję, vienok jau gubernatorius savo gelžinę ranką Žarėniškių ir Rietaviškių nutarimus užtvirtino.

Bengdamas šį strapsnį, turiu parsergėti, jog tie visi „bogu“ priijimimai, vaikų prieš kampą meldimos ir giedojimai, maskoliškai kalbėjimas, medalikelų visokių nū popų priijimai, į cerkvę vaikščiojimai ir mokslinyčių statymai, kuriūse tamsūs žmonės maž pikto temato, nebutu dar teip katalikystei ir mūsų tautai bledingi ir šv. Bažnyčios po sunkią koroną užginti, kad tarpinikai, popai ir gubernatorei dėl pasigirimo ir savo vietosę ilgesnio užsilaikymo tų nutarimų su valščionių parašais nesiųstu į Petrapilį, rodydami jūs ir sakydami: „Štai žmonės jau nori pravoslavijos, tikt reikia kunigus dar dykčiaus prispausti ir mums didesnę valią dūti!“ Augščioji valdzia, kuri nežino, jog žmonės verstinau priversti ant nutarimų pasirašo, mislyja, kad ištiesų visi veikei priijems pravoslaviją, giria administracijos darbus ir dūda jiems didesnę valią, nes kaip gali išsižadėti to skanaus kąsnelio. Dėlto tai savo Bažnyčiai ir tautai nė jokių mylistų manipestę mes neradome.

Teip tatai laikę karunacijos darbavos valščiušę administracija, jieškodama gerūšę žmonių dėl ciecoriaus jausmūse naudos dėl savo pasigirimo ir tokias tat žabangas užmetinėja par visokius nutarimus tamsiems Lietuviams, kurius išpultu apšviesti tam, kas stovi dėl švietimo; galētu ir lietuviški laikrašči apšviesti, kad Lietuvos kunigelei, jei jau teip didelei jūs platinti bijos, nors bent neniekintu. Gana. — Kam Dievas dave ausis dėl klausymo, tegul klausos.

L. Aukupaitis.

Kas girdėties?

Retai atrasi laikraštį, kurs butu teip tylei užgimęs, kaip mūsų „Tėvynės Sargas“ išleidžiamas. Be jokių reklamų, bė apgarsinimo didelio programo pasirodė jis pasaulyje ir gyvena. Nežinau ar mes apsirikome protaudami — neapgarsinti programo neturint užtektinai atsakančių galių; mums rodės geriaus bus siaurai pradėjus, nekūmet nenustoti aną begerinant, kaip kad plačei užsidavus kas mėnėsi

aimanoti: nēr kam padėti, nēr kam padėti išpildyti programą. Žinome su kokiomis sylomis užsikenkėme į sunkų darbą: su tomis ir vargsime vienodai. Jei mūsų rupestis patiks kitiems, o laikraštis pasirodys maudingu, gal atsiras ir daugiau sandarbininkų, kurie panorės prie to darbo prisidėti ir mus kita kartą užvadūti darbe. Butu tai labai geistina, nes prie daugelio darbininkų, gal geriaus artikulėlius išdirbti, išlyginti; dabar gi reikia tankei atžvilgius į švelną stilių apleisti, padūdant daug įtalpos: jei ji bus žinojimui naudinga, skaitytojas dovanos neužtektinumą stiliuje. O steigiamies, kiek galėdami, nē užimti vietos niekniekeis, bet kad visa reikštu šioki toki mūsų protų krutėjimą. Neužginamai turime gerus norus apšviesti žmones ir sušelpiti rodą, pagal savo galės, daug nenorėdame steigiamies įdėti į visūmenės gerą nū mūsų prigulinčią dalelę.

Tur but neišsiras toksai, kurs pasakytu esąs nieko nekalbas visūmenei. Jei teip, tai prašome apsiskaityti, beg visa išsimoka? Nepraleiskite tadą, Brolei, atsitinkančios geros prakės (okazijos) — darbūkites su mumis dėl visūmenės gero. Nēviens atsakys, nemokaš artykula rašyti. Melas. Bet dūkite, tegu bus ir teip: nereikalaūjame. Tai dūkite mums žinias iš Lietuvos! Užrašyti, „kas girdėties“ gal kiekvienas vedas nors paprastą su pažįstamais korespondencija. Skyrius tiktai tas, kad čė reikia padūti skaitlius, diena, vardus, jei nēbus vodinga ir tt. Mūsų laikraštyje galėsime atvesti didelį straipsnį „kas girdėties“, dūkite tiktai žinias. Jos yra ir reikalingos žinojimui, ir laikraštį padaro gyvūjančiu. Gal padūdamus dalykus patiems apsvarstyti, kas dar geriaus bus: padėti žmonėms įsigilinti į dabartinį gyvenimą.

Tai gi prašome prie sandarbininkystės ne dėl savės: mes užsidėdamę darbą ant kito pašalpos neremėmies, bet dėl kitų gero. Kas gal artikulus rašyti — gerai, kas gal versti iš svetimų kalbų — gerai, kas praneša dienos atsitikimus — gerai ir visiems bus dėku Lietuvū vardu. Netingėkite! Tvirtai tam tikiūs, kad turint norą, laiką atras kiekvienas, ar sunkesnioje tarnystoje esąs, ar lengvesnioje, be sutrukimo pildymę savo priedermių.

Štai ir aš pranešu keletą žinių, visų pirmu apie gaisrus iš Kalvarijos ir Kiedainių o paskui žinias su Alsėdžių istorija sujungtas: iš Alsėdžių, Telšių, Vilniaus ir Petraburko. Kas panorėtu plačiaus žinoti apie Alsėdžių istorija, tai teperskaito straipsnyje: „ką gera gali padaryti valsčius“.

Žemaičių Kalvarija. (Telšių apskr.) Bažnyčios sudegimas. Kuriam Žemaičiui yra nežinoma Kalvarija? jos kalnai ir didelė puiki muro Bažnyčia vyskupo Jurgio Tyškevyčės išstatyta 1632 m. Dievo Motynai? Kalvarija yra brangi ir miela visiems Žemaičiams; ten, prie Švenčiausios Motynos Sosto skubinas kiekvienas nelaimės datyrės, idant išsiprašytu užtaryma. Ten lengvei atrasdavo griešninkai grieko atleidimą, nuliudusieji palinksminimą, nelaimingi atgaudavo laimę, o ligonis sveikata. Tai gi šita Bažnyčia iš Dievo daleidimo 17 dienoje šio gegužės mėnėsio beveik suplėškėjo ugnyje. Gaisras pakilęs miestelyje, palikęs be triobų daugiau kaip dvidešimtį šeimynų, neapleidė ir

S. Bažnyčios: sudegino visą, kas tik buvo iš medžio; pasiliko vienos tiktai sienas. Laimė da, kad tai atsitiko dieną, o ne nakties laikę: sekės nors išgabenti iš vidaus: gyventojai negalės šiųse varginę-gūse laikūse atstatyti savo Bažnyčios, todėl didelę viltį padeda savo sąsiedūse ir šėip jau visūse lankanciūse, lankiusiūse ir Dievo mylistų ten datyrusiūse, kad jie neatsisakys nū pašalpos Kalvariškiams, idant kūveikiausei vėl atsistotu Bažnyčia praejusioje tvarkoje Dievui ant garbės, o pavargeliams žmonėms ant naudos. Pašalpos atsiuntimų malonėja Kalvariskei, o jei Dievo yra žadėta ir neužsivils, nes ne turtas apieras daro, bet dievobaimingos dūšios atnešdamos po grūdą supila kalną. Šendien kū nevisur regime dailias čystas Bažnyčias, nors ir nebėra turtingų šelpėjū. *Vaišgantas.*

Iš Alsėdžiū. (Telsiū apsk.) Areštavojimai. 1 d. gegužės mėnėsio Telsiū spraininkas su 2 „gorodovoju“ ir 3 žandarais areštavojo staršina Stanį, mokyklos aprupintojus (popiečitielius) Bubelį ir Žukauskį (trečiojo popiečitieliaus — Bieliauskie-namie nerado) už pakabinimą katalikiško kryžiaus valsčiaus mokykloje ir išvežė, Pirma Alsėdiškei buvo nusigandė, nes staigu išveždamę nieko niekam nepasakė, nė kur veža. nė už ką; buvo galima tiktai spėti, kad už kryžių. Baisu pasirodė, kad paėjo garsas, buk jūs išgabėnė į Petropavolovską kalinį Petraturkę. Paskui vienok pasirodė kad į Telsius. Alsėdiškei savųjų nesigaili, nes žino, kad kenčia ne už kokią nusidėjimą, žmogžudystę ar vagystę, bet už visus užstodamę.

Iš Telsiū. Alsėdiškių kalėjimas. Atvežti Alsėdiškei buvo iškarto labai kietai turiamę: susodinti į cypes pavienei, nēleista nē kalbėtis su savo moterimis, atvykusiomis iš namų. Po keliū dienu vienok leidę prisinėketi, o 14 d. ketvirtoje valandoje po pietų jiems apreiskė, kad tik apkarunavotas karalius aniems kalinį dovanoja. Išgirde kiti kalėtojai, apnyko užveizdėtojus, kodel-gi jų neišleidžia, bet tie šėip teip sukdamies pasakė, buk apie kitus dar nieko nežino. Gan jūkingas dalykas, kad apie Alsėdiškius tūjaus gavo žinoti. Sako buk gubernatorius „bezzakonno“ jų pasodinęs, nes „po zakonu“ to nebutu galėjęs padaryti. Jam-gi butinai norėjos dėl kitų paveikslo Alsėdiškius nubausti. Bet kokią tiesą turėjo jis pridengti ciecoriaus vardu savo „bezzakonija“.

Iš Vilniaus Santaikos tarp Klingenbergio ir Orževskio kanceliarijos. Iš generalgubernatoriaus raštinyčios gauname žinoti, kad ten esantį visokie tarnai, labiausei vyresnieji, labai neapkenčia Kauno gubernatoriaus Klingenbergio. Tarpininkui Petrašen atvykus Alsėdžiū byloje, buk rodyję idūti prieš Orževskį, kad Klingenbergis tyčiomis užtvirtino Alsėdžiū valsčiaus „smietą“, kamę buvo ir asignavojimas ant įtaisymo katalikiško kryžiaus į mokyklą. Vyresnieji Orževskio tarnai gal turi viltį patis užimti Klingenbergio vietą, kodėl ne? Skanus kąsnelis tiems, kurie neturi sąžinios varginti Lietuvą visokeis išmislais.

Iš Petraturko. Ministeris ilgą nosį uždėjo Orževskiui ir Klingenbergiui. Žinote gal, kad vidurinių dalykų ministeris yra

priešininku buvimo taip vadinamą šiaurvakariniamę kraštę, t. y. Lietuvoje general-gubernatorystes. Yra tadą jis kaip ir prieša paties Orževskio, nes tas, kaip tik išmanydamas steigias parodyti, kad Lietuvą reikia turėti sugniaužus saujoje ir visūmet turėti atkreiptas ant jos akis. Tū tarpu pasirodė, kad ir jo šviesios, o daug daiktų, dažniausei nereikalingų, matančios akis nevisados visą reikalingą mato. Pabai-goje sausio mėnėsio, ar pradžioje vasario į Petraburką atvyko pirma Orževskis, o paskui ir Klingenbergis, nežinia su kokeis reikalais. Ministeris paregėjęs Orževskį, žinoma tūjaus paklausė, kaip ten pas jus? ar visa tvarkoje ir romu? Tas atsakė, kad Dievui dėkui, visa gerai, ir nieko nēr įpatingo. O kaip ten, sako ministeris, su Alsėdž-eis? Kas ten par prisegimas kryžiaus mokykloje? Orževskiui nēt akis iš kaktos išsprukę kaip du cibuliu, nes jis nē girdėti buvo dar nēgirdėjęs apie Alsėdiškius. Kauno gubernatorius, kuriam prigulėjo žinoti ir dūti žinią į Vilnių, tur buti teipo-gi nieko nežino, kad tyli, o čė jau Petraburkė žino. Kas da gėda pasirodyti taip ne ūlum tarnu! Pūles į viešbutį prie Klingenbergio, tik nesudraskęs jo iš pykčio. Tam vėl pasirodyti netikusiu prieš savo geradėją, iskėlusį jį į gubernatorius, vėl tulžės pralėjimas. Kaip tai gerai išėjo su tais Alsėdžeis, tai ir pasakyti sunku; par jų drąsų pasielgimą įplaukė daug mielių į tą par ilgą stovėjimą pasmirdusį raugalą — general-gubernatorystę! Kam anos reikia? Ar-gi neužtektu Lietuvai paprastų gubernatorių, kaip ir kitur? Bet kaip čė atsitiko, kad žinios aplinkė gubernatorių pasiekdamos ministerį? Buk taip buvę, Alsėdžių mokytojas Mažeika, gavęs žinią, kad valsčius nusprendė įtaisyti jō mokykloje kryžių, tūjaus paklausęs rodos savo direkcijos, ka čė reikia daryti; ta su tū pačiu klausimu kreipės prie vilniaus kuratoriaus, o tas vėl prie apšvietos ministerio, jau-gi jau lengva buvo susinėsti su vidurinių dalykų ministeriu. Valsčiaus nusprendimas paskui atėjo pas gubernatorių, bet tas matyt neskaitęs pasirašė, nes užklaustas apie tūs pačius jō rankosę buvusius dalykus — nieko nežinojo. Pasi-rodė tatai, kad jie patįs darydamę kas tik jiems patinka, dagi ir žemesniesiams tarnams palieka kartais tokią liūsybę, kad jie, Dievas žin, ka gali padaryti už toki, kaip tai sakant „išvedimą į lauką.“

Vaišgantais.

II.

Blaivystė.

Reikia atgaivinti Vyskupo Vatančiausko „Blaivystę.“

Kam klius į nagus šis „T. S.“ numeris, teatskaito su atidę augščiaus patilpusius raštus, nors ir butu jau iš sakyklų skaitant girdėjęs: vieną raštą Augščiausiojo Gany-

tojo visos Katalikiškos Avinyčios — Popiežiaus, antrą — Šviesiausiojo Žemaičių Vyskupo. Jū labiaus pridera kiekvienam katalikui įsidėti tūs žodžius į dėmę, kad 1) yra tai nepaprastas balsas — balsas augščiausiųjų Katalikų Bažnyčios Pardėtinių, su kureis visūmet pasilieka s. Dvasia pagal dieviško mūsų Viešpaties prižadėjimo: „Bet kad ateis ta tiesos Dvasia, išmokys jus visokios tiesos“. (Jon. 17,13.), lygei pagal Pranašo Izaijo 59,21: „Tas mano su jeis sandaras, sako Viešpats: mano Dvasia, kuri yra ant tavęs, ir mano žodžei, kurius padėjau į tavo lupas, neatsitolins nū jų lupų ir nū tavo sėklos lupų, ir nū tavo sėklos sėklos lupų, sako Viešpats, nū dabar ir ant amžių;“ dėlto tai Augščiausiasis Ganytojas, S. Tėvas, tikėjimo ir budiškumo dalykūse yra neklystančiu, pridera mums anų klausyti ir jų reikalavimus skubotai išpildyti. 2) kad iš tų gerai suprastų žodžių galime semti daug išganingų ir šėipjau žmonėms naudingų žinių. Ka-gi tie raštai visiems katalikams ir įpatingai Lietuviams praneša, ko geidžia rašė?

Vedančią mislę S. Tėvo rašto yra įvedimas vienybės tarp viso pasaulio žmonių: „idant visiems krikščionims viso svieto vienas butu tikėjimas protų ir darbų dievobaimingumas.“ Kad tarp visų krikščionių pasidarytu „širdis viena ir dušia viena,“ turi karštai paskirtose dienose (novenos) melstį atsiuntimo S. Dvasios ir pataisyti savo gyvenimą.

Vedančią mislę Vyskupo rašto yra parodymas, kaip žmonės veikiaus tą gali padaryti; Jo tadą raštas yra tarsi prailginimu pirmojo, S. Tėvo rašto. Šviesus ir rupestingas apie Jo ganymui padūtųjų žmonių gerovę, išmetinėdamas Lietuviams įvairius atsitinkančius prasikreipimus pro dorą krikščionišką gyvenimą mūsų Vyskupas, sako: „visiems tiems ir kitiems aiškiams nusidėjimams didžiausi priežastis ir bauriausi versmė yra atsitraukimas nekurių nelaimingų katalikų nū Šventos Blaivystės ir atkritimas į aišką girtūklystę, pražudančią visą žmogaus procės uždarbį, visą krikščionišką dorą, padorybę ir dovanas S. Dvasios... Iš to turėdami labai didelį rupestį ir sielvartą, labai tankei su didžiausiu širdies troškimu karščiauseis ir maloningais žodžeis

ir Mes patįs, ir par mieliausius savo sunus — kunigus . . . . privadžiodavome į Blaivystę ir paprovą gyvenimo ir gerai žinome, jog daugybė griėšninkų tėviško Musų balso paklausė ir nū girtūklystės ir nedorybių liovėsė. Vis dar tol gražu nevisur išsipildė tokia atmaina“. Šaukia todėl anūs, kad neužkietintu savo širdies girdėdamę augštesnį už Jo balsą — paties S. Tėvo, o kunigams įsako, kad par tą laiką tamtinkančius pamokslus sakytu privadžiodamę parapijonis įpaprova, „ , labiausei visus jūs lenkdami į Šventą Blaivystę“. Karšti tėviški žodžei, kuriūs skaitytojas tenai atras, pasekmingiaus sušildys Lietuvių širdis, kaip žodžei paprastų kunigų; jie savo tautizimu be parstogės apie prisiturėjimą nū gerimo net jau ir įkirėjo parapijonims, o laukiamų vaisių kaip nēr, teip nēr. Kodėl-gi teip? Aš mislyju dėl to, kad musų kunigai darbūdamiesis sakyklose ir spaviednyčiose nepadeda, arba retai tepadeda tvirtą, apribūtą reikalavimą, primygymą; atitraukti nū praktikos, nors ir puikus išaiškinimai nedorybių sujūdina prastų žmonių protus, išgauna jų patvirtinimą: juk tiesa — nepadoru! bet nesukelia, neįtempia jų valios: jei ištikro tas dalykas tau rodos nepadorum, tai saugokis ano. Patįs musų žmonės, teip mažai išsilavinę, dar nemoka gyventi santarvėje su protu, t. y. kad proto vedami galētu sutaikyti savo gyvenimą, žengti kiekvieną žingsnį. Tokie dalykai reikalauja mislyjimo, o išmislyjus pradėjimo (inicijatyvos), kad ir nauju keliu eiti, o juk be apšvietimo tai negalima; be jo gali eiti tiesei arba metais sutvirtėjusią vagą, arba vedami tvirtą ranką (suprask kaip susirenkimūse, teip ir pavienėi). Toks vėdimas, arba ganymas (NB. „Varpo“ išjūktas N 8, 95 m.) bendrijos gyvenimę turi savo vietą; jis neužmuša vedamųjų arba ganomųjų pradėjimo (inicijatyvos), nesusiaurina tikros liūsybės, nors ir uždeda jei ribas: civilizūtos „bendrijos“ liūsybės be ribų negali turėti: ji yra tiktai vaidintuvėje teip vadinamųjų utopystų; ne, vėdimas, yra tai padėjimas įtemti silpnesniųjų valią, kad pradētu laikyti už gyvenimo įstatymą — protą, visūse dalykūse sutinkantį su krikščionijos įstatymu. Vesti reikia keliu apšvietimo, keliu budiškumo; tūdu dalyku megasi buti skyrimai ir nū žemiškos laimės, nors ir dētumi ant pirmos vietos laimę

amžina. Ar šėip, ar teip gailu yra žiurėti į klystantį arba kreivaliūjantį žmogų: pamokyti ir ant gero kelio atvesti yra priedermę kiekvienos sąžinios. Šitai keletą žodžių ištariau Lietuvos kunigams, kad jie, paklusni išviršaus, pradētu reikalauti nū sau padūtu žmonių atsijokėjimo ir paprovos, labiausei iš ragavimo spiritinių gerimų; meldymai ir išrodymai, kad degtinės ragavimas turi būti su tvarką, neišdavė vaisių: žmonės nemoka savimis valdyti: norint jų pataisymo, priguli visiškai užginti ragavimą degtinės, nesibijant pasudijimo, kad tai bus varžymas kitų sąžinios: kad turi kas rankoje nūdus, nū tē priguli tūjaus atimti. Kunigai, iš jūsų tegul išeina atgaivinimas Blaivystės, kitados įvestos visoje Žemaičių Vyskupystėje neužmirštamo a. a. vyskupo Motiejaus Valančiausko. Kitados įstojas į tą draugystę iškilmingai prisiekdavo prieš altorių Švenčiausios Panelės, kad išsižada spiritinių gerimų, įsirašydavo į tam tikras knygas, o kaipo regiamą ženklą turėjo „Brostvą“, t. y. kasdien turėjo kalbėti po tris potierius, tur but dėl išprašymo sau tvirtybės valios. Valančiausko įvesta Blaivystė da nevysiškai išnyko; tai šen, tai ten gal ir dabar sutikti pavienei senosios kartos žmogystas, tvirtai užlaikancias Blaivystės įstatymus: tebekalbančio. Visi jie yra žmonėmis neišpasakytai maloneis, švieseis ir su nepaprastu valios tvirtumu. Išbuti lyg tolai Brolijoje, kuri matomai prasmego į užmiršimą, kurią visi apleidė — tai nepaprastas dalykas. Ne kartą stėbėjaus iš jų nepakrutinamos valios, kad su didžiausiu nuliudimu užsimini apie pragaišimą numylėto vyskupo draugystės, atsako: „Dievas su jeis visais, aš neapleisiu lyg smerčio!“ — ir iš tikro išsituri. Tegu-gi tiems padoriesiams nors žengiant į kapą prašvistu akis, jiems, kurie skaitės mūsų gerųjų užvedimų Mogikanais, išvydus atgyvančią numylėtą Broliją!

Brolei — Lietuvei! tegyvūja tarp mūsų atminimas Vyskupo Motiejaus, tikro mūsų geradėjo! Jo atminimas tesuminkština mūsų širdis ir padaro jas palankesniomis ant balso verto Jo įpėdinio, dabar laimingai Žemaičių vyskupų sostą užimančio — vyskupo Miečyslovo. Jo raštas peleistas į visas vyskupystės šalis ne iš tuščios garbės jieškojimo, bet iš tėviško prie savo žmonių prisirišimo, iš geidavimo

mums viso. kas pagerina mūsų buitį. Klausykite netik negirtūkliauti, bet visiškai neberti ir nebragauti spiritinių gerimų! Kunigai jums padės tą padaryti. Tegu jie, sulaukę į spaviednę žmogų, kad su gailėsiu išpažins savo griekus, kad bus įkaitintas Dievo mylistą, neužmiršta ant galo užkviesti ir prie Blaivystės. Daugumas mažai tegeriančių žmonių tūjaus išsižadės, kiti labiau pamėgę rūžysys, bet ir aniems užteks keletu rimtų žodžių, padaršinių, privyliojimų, — ir tie išsižadės. Turėdamę jau nebmažą buri geresniųjų, padariusiųjų prižadus neberti, lengviau jau bus pritraukti ir prastesniūsius, t. y. dar labiau papratusius gerti ir jau stovinčius ant krašto pelkės — girtūkliavimu vadinamos.

Tegu jiems bus paveikslu keletas susiedijos parakviju šiauryn — vakariniamę Žemaičių kraštę. Ten par Novenas laiką kunigai, pasakę po vieną-antrą paaiškinantį pamokslą apie gėrimo vodingumą ir aiškei užkviety prie prižadų ant spaviednės padarymo, jau nebeturėjo didelio vargo išgauti tokius prižadus: par trumpą laiką turėjo jau po 200 — 500 Brolijos sąnarių vyrų ir moterų. Skaitlius, žinoma, kas kart didinsys ir Novenai pasibaigus. Ten kunigai turi viltį, kad už metų galės suskaiityti neesančius Blaivystėje, kaip dabar gal suskaiityti esančius. Reikia tiktai sąsiedams kunigams išvieno darbūties, kad žmogelis neturētu tamę dalykę mielaširdingesnių ir nepultu prie ano spaviedoties.

Neapleisdamę nė vieno atliekančio spaviednę, jie įpatįngai atgręžia akis ant jaunimo ir ant pačių ukininkų, užlaikančių šeimyną; jaunimui nedovanoja nė jokiū budu: kiekvienas turi žadėtis, kiteip, kaipo nenoria pasitaisyti, neverti absoliucijos; gaspadorei, vaišindamę ir nulengdamę svetimą šeimyną talkos laikę, išmokę aną gerti — tegugi dabar geru paveikslu ir atpratina. Įpatįngų pridermių ant įstojančių į Blaivystę neuždeda, nes tam reikētu Vyskupo parėdymo; reikalauja tik ant spaviednės dūti Viešpačiui prižadus, šlovingą žodį, kad dėl Dievo meilės, savo ir artymo naudos, paeisiančios iš gero jų paveikslo, išsižada spiritinių gėrimų, ar ant viso gyvenimo, ar ant metų (tik ne trumpiaus), jei bijos ant ilgesnio laiko; metams praslinkus bus liūsi ir galės pradėti vėl girtūkliavimą, jei Blaivystė nepa-

tiks, bet abejoju; kuriems-gi patiks Blaivystėje gyventi, turės prižadus atnaujinti.

Prižadus padaro keturius: 1. visiškai išsižada patįs ragauti spiritinių gėrimų, 2. visiškai niekam kitam nedėti: nė šeimynai, nė svečiams, nė tiems, kuriūs norėtu kada nors nulenkti, kaip tai: sudžias, skolintojus, 3. nestovėjimo karčiamosę par ilgesnį laiką arba ir visiškai nelankymo, jeig tik kromo pirktus, arba ką išvadinti; nekūmet neatlikti karčiamoje jokių reikalų, ilgesnių kalbų, — bet traukties kur norint į gospadą pas žmogų, 4. Platinti tarp savųją žinias apie Blaivystę, aiškei pasisakyti jau reikalaujamus prižadus padarius, kad niekas negalėtu nė vaišinti tokios asabos spiritineis, nė reikalauti nū jos. Ko negal — negal!

Daugaliui galės pasirodyti išsižadėjimas visiškai par aštrium, bet tiktai toks prižadėjimas ir padarys geras pasekmes. Ant galo ir senosios Blaivystės buvo tokie reikalavimai ir daug kitų viso pasaulio blaivystės draugysčių ant visūtinio susirenkimo, Bazelyje šimet atlikto, teip nutarė; priešinimasis buvo labai silpnas ir ant galo visiškai pasidavė mažoji pusė. Aiškei ten buvo parodyta, kad „protingas?“ arielkos vartojimas niekur žmonių neapgina nū pragaiščio, nė jokie monopolei, nė skarbavas pardavinėjimas, kaip tai liudyja Belgija, kamę spirito pardavinėjimas stovi ant „protingiausio“ (?) pamato ir tai jau senei, o žmonės baigia nykti iš ano gėrimo. Popiežius teipo-gi nusiuntė savo pasiuntinį ant to kongreso — vyskupą Dra. Eggerį ir patį uždėtoją, kaip pas mus Valančauskas, Blaivystės savo vyskupystėje. V. Eggeris turėjo kalbą apie girtūklystę iš atžvilgio į budiškumą, ant galo visam kongresui suteikė nū S. Tėvo Apaštališką palaiminimą. Kaip kalba, teip ir palaiminimas buvo entuzijastiškai priimti ir nutarta tūjaus paleisti telegramą S. Tėvui viso kongreso vardu (nors ten didžioji pusė buvo nekatalikų) su padėkavonę. Regite, kaip ir S. Tėvas malonėja regėti savo žmones blaivystėje. Tai-gi vardan Dievo ir Tėvynės gero pamėginkime ir mes, begne seksys!

Reikia atgaivinti Blaivystę visur, bet ipatingai mine-toje Žemaičių pašalyje. Če artimumas Prusų rubežiaus, kitados pigus spiritas už rubežiaus padarė tą, kad degtinė

įsisunkė į visas žemaičio gyvenimo gislas; žemaitis iš Paprusės negali nė vieno žingsnio padaryti be degtinės. Liudni tai dalykai, norėtų anūs neperžiuramai užtiesti, bet veltū: gėręs — neteisingas, gėręs rustus ir neramus, gėręs biauraus liežuviu, gėręs paleistuvaujās, geręs papiktintojas savųjų, gėręs teršias ir visu švenčiausius tikėjimo dalykus, — tatai yra kasdieninei nepaslėpami paveikslai. Šendieną ir dievobaimingu jau nebegal buti be arielkos: nenori, girdi, giesmininkai giedoti, negavę degtinės. Girtūkliavimas išvarė priderančias jaunimo zabovas, išnaikino teisybę sudūšę, — vienu žodžiu sakant, suteršė visas gyvenimo puses, o kartais ir panaikino. Visa išknaisioti iš karto negal; parodymui degtinės vodingumo, blai-vystės įvaisymui bus pavestas „Tėvynės Sargė“ skyrimas straipsnis, kurį pripildyti prašome padėti visus. Kiekvienas iš savo krašto tegu mums prisiuncia, koks yra girtūklystės ir Blai-vystės padėjimas: vieni dalykai gales išgandinti savo biaurumu, kiti pagūsti malonumu ir prie savęs patraukti, štai ir bus nešimas į vieną korį medaus lašelių; tiktai darbšcei, Brolei, kaip bitis.

Ant galo pagalios negaliu išturėti nepasakęs k leto žodžių ir apie spirito vodingumą dėl kuno. Viseip yra spiritas geriamas ir visūmet su pragaiščiu sveikatos. Geriančius gal padaliti į tris didelius skyrius: 1. girtūklus, 2. geriančius ir 3. tik ragaujančius su vaistais. Girtūklavimą vodingu esanti, rodos, nebereikia aptarti po tiek girdėtų iš sakyklos paaiškinimų, parspėjimų ir gandinimų Dievo ir žmonių sudu. Žmogus iš geros valios pasiverčia į beprotį, deginās savo vidurius daugaliu nūdingo aštraus alkoholio (spirite esančio) yra arba išnykęs ir nevertas žmogumi vadinties, arba nelaimingas minkštvalys, nemokėjęs kitur pagūdą atrasti, kaip tik degtinėje. Abiejų arčiausia ateitė verksminga — įgavimas visųpirmu ir tai gan greit neišgydžiamų arba vargei išgydžiamų pilvo ligų, o paskui neužilgo ir tikrą beprotystę (nustojimą proto). Tokie kuną ir dušią pražudo, nieko naudingo nepadarę nė sau, nė žmoniui. Girtūkliaujantis reikalauja ne baudimo, įkalbėjimo, prašymo arba Dievo sudu gandinimo, bet gydymo tam paskirtosę ligonbutesę, vadinamosę „dėl alkoholikų“; budiš-

kosę įtekmės daugiauisei reikalauja geriantis: jie už vis daugiau blėdės padaro par savo nemierūtą daugumą: čielos viešpatystės eina į pražutį iš priežasties gėrimo, o jau visos į sumenkėjimą. Spiritas žmogų nuodija, nes spiritę esanti neatemamoja dalis, alkoholis, yra nūdas. Jū daugiau yra to alkoholio spiritę jū jis stipresnis, suprask nūdingesnis. Prisiveizdėkime geriančiam. Jau vieną burną išgeręs žmogus yra įžymus: išgerė tą vieną baisei raukydamasis ir purtindamasis; pirmasis gurkšnys vynu jam nurežė par pilvą, jau ir akis nepaprastai pradėjo blizgėti; geria daugiau — jau ir galva užia, rankos kaskart labiaus krinta žemyn be valdžios, par ausis spiegia, jau nebeaiškei ir begirdi (begne bus čė priežastis nesvietiško geriančiųjų šauksmos, visi du-tris kart balsiaus kalba, kaip kad visados); jau ir akysę tavorūja ir viskas aplink sukasi; išgėrė dar — baises traukymas ir rungymasis pilvo kanki namojo nūdais išmeta atgal visą, ką tik turėjo, pagaliaus ir gerus, maitinimui kuno reikalingus valgius ir gėrimus; kaip smertis išblykšta jo veidas, ir krinta ant žemės, kaip negyvas. Priimk kitoniškus nūdus, tą patį išvysi, jū aiškiaus jū daugiau priimsi. Kiek tai paskui reikia laiko, kol įgėręs atsigaivena! valgyti ant rytojaus nenori, nors pilvas ir tuščias, nepasistiprinęs negali darbo dirbti; visas piktas, su galvos skaudėjimu slankiojas visą dieną. Kad dažniaus par daug prigeria — tai jau ir girtūklio vardą nusipelno; nors tiesa ir mažiaus, ir rečiaus geriančiųjų paskutinis laipsnis vis tas pats — girtūklystė, liga, reikalaujanti gerimo. Pilvas, eržinamas aštreis daiktais, išleidžia daugiau sulčių, valgymo trynimui reikalingu, kaip kad visūmet; jei aną tankei priverti sparčiaus darbūties, igysi paprotį, t. y. jausi neramumą, nustojus teip sparčiai varyti sultis; atsiranda noras vėl paraginti par paeržinimą spiritu. Toksai raginimas, budamas neprigimtu pilvo dalyku, aną sunaikena, įvaro uždegimą, o kartais ir vežį. Tankei geriantis, nors ir po ne daug, gali teipo-gi igyti tokį pat paprotį, ligą, reikalaujančią gydymo. Aš nemoku gerai špasakoti, kaip alkoholiumi suardo minkštus žmogaus vidurius; skaitykite išleistas žinovų knygelės apie girtūklystę, ten daug ko atrasite; bet ir tų kiekvienam nenaujų patėmijimų

priminimo užtenka, kad žmogus išsigąstu ir pasibiaurintu. Gal pasakytumete, kad geriantis trečiojo skyriaus tai nėra sau, nėra kitiems nieko pikto nepadaro. Iš šalies žiurint taip yra, tas, kurs arielką vien tik „ragauja“ ir tai dar ne vieną, bet su vaistais nieko pikto nepadaro; taip ir jie patys samprotauja. Mums vienok regis, kad ir čė, jei mažai yra pikto, tai gero suvisu nėra. Aš nedrįstu tamę dalykę pakelti balsa, kokią įtekmę gal turėti ant silpnų labiausei moterių kunų spiritas, priemamas kaipo liekarsta, lygei ar yra tokie gydyklai, kuriūs pritiktu sutaisyti su spiritu (vaistai visų ėmami); tą balsa palieku įtikėjimo vertiems su gydytojų mokslu vyrams. Naudinga butu išvysti kokiamę nors mūsų laikraštyje gerą paaiškinimą, kad kunigai galētu savo žodžius patvirtinti pasiremdamę ant daktarų balso. Man reges, kad tas balsas nebutu pagiriaš. Kiek galiu numanyti, vaistai iš auglių yra daugiausei sutaisomi verdančiamę vandenyje ir geriami, kaipo arbata; augmenų šaknis, žievės, lapai, žiedai ir tt. reikalauja tik apipylimo verdančiu vandenimi, bet nieko nežinau apie jų mirkymą, labiausei spirite. Jūkingas daiktas, kad iš šimto pakviestų į blaivystę, kokie du-tris tene paklausia: „ne jau-gi negal ir su liekarstomis? Tarp penitentų-gi yra ir moteris, ir vyrai, ir seni, ir jauni, ir sirginėją ir tvirti, kaip ažułai, bet visi be išimties nori turėti dėl visoko ištikimą vaistą — arielką su „liekarstomis“. Spiritas „su šaknelėmis“, „su liekarstomis“, „su žolelėmis“ „su burkankomis“, „su trejomis devyneriomis“ žemaitiškoje Paprusėje yra tū pačiu, kū kitur painexpeller arba kiti universališki vaistai; beveik nerastumi moteriškės, neturinčios nors kiek butelyje. Apsirgęs, arba nuvargęs drąsei gali ten eiti, prašyti, o ištaręs tą magišką žodį „su liekarstomis“, jau gali turėti viltį, kad prašymas bus išklausytas: gaus burną. Man reges, kad kitados pigi buvusi „prusinė“ igijo tokią šlovę tarp žemaičių, kad buvo priimta ir naminę aptieką visųpirmu moterelių, o paskui ir vyrų. Dabar niekas kitoniskų naminių vaistų nebžino, kaip tikėtai arielkoje mirkytą žolelę (tikriaus jos sunką) ir, o stebuklai, jei žemaitis nenumiršta, tai visūmet išgija! Prie tų vaistų yra taip prisirišę, labiausei moteris, kad nėra galės anas

perkalbėti. Šiurpulys ima girdžiant, kad moteriškės sunkumoje triaukia kas dien „su liekarstomis“, kad po pagimdimo tūjaus tvirtinas, neklausydamos įkalbėjimų, kad gali gauti karštį, neabejotinai įvarantį į grabą. Kartais teip ir atsitinka. Jei ir neatsitiktų, tai vis-gi gėrimas moterų yra vodingas kad ne joms pačioms, tai bene jų vaikams prie krutės esantiems.

Valsčiams padūčiau roda, kad jie vietoje paskirti nemaž piningų ant persigabenimo iš Vilniaus visokių melagingų ruskių popų — diejatorių knygų paskirtu vieną rublį ant išrašymo labai naudingo, nors ir rusiško mėnesinio laikraščio „Viestnik Trezvosti“ išleidžiamo Petraturkė Dr. Med. Grigorjevo. Jis pigus: su prisiuntimu tiktai rublį tekaštūja.

Vaišgantas.

Ką gerą gali padaryti valščius.

Apsisergėjimas nū gaisrų.

Po ilgo, šlapio, šalto pavasario atėjo mums šimet giedros dienos, neišpasakytai kaitrios, nes 30° su viršumi. Kaip šaltis, šlapumas nedavė sėti, teip dabar sausumas ir karštis neleidžia pasėtiems auglius leisti — dygti. Dievas vienok bus mums mielaširdingas, išklausys mūsų prašymo ir atsiųs mums reikalingą lietų. Bet tas Dievas nelaiko savo Apveizdoje nėvieno, kurs pats nesirupena apie savę. Sako patarlė: Sergėta ir Dievas serga; ji kasmet išpildo labiaus šiokiūšę karštūšę — deginimą triobų. Šilcei išdžiovina triobų medį, šiaudinius-gi triobų stogus padaro, kaip paraką: užtenka vienos kibirkštelės, kad šiaudai užsūimtu ir ugnis akies mirksnyje išnaikintu visas išdžiovusias triobas. Kiek tai par vasar atsitinka nelaimių iš gaisrų priežasties, kiek žmonės turi pragaiščio, kiek išgasčio, kiek paskui vargo, kol atstato triobas, labiausei, jei kišenėje nėra išteklaus! (O klausimas, kamę šiūšę laikūšę išteklių atrasi?) Bet kad ir turētu nelaimingus, tai kamę-gi dar medžiaga? Miškę. Vaziūk anūs pasikirstų, susivežtų, o kur gauti laiko, kad ir be priepūlio žmogaus visos vasaros

dienos vasaros darbais užimtos? Ant greitosios iš žalių medžių sustatytos triobelės tokią ten ir vertę teturi! Nesakant apie kitus nemalonumus, vienas sielvartas turi žmonės priversti prie atsargumo. Bet kur čė tau!

Ar-gi musiškei atsimana apie panaktinius? Dar žiemą ar rudenyje, kad naktis ilgos — šėip ne teip: vienas — antras sargas slankiojas lyg pusnakčio, „bijodamis urėd-ninko (teip, tatai?!), o jau vasarą — nė neišvysi! Tūtarpu vasarą jie yra reikalingesni, kaip žiemą: žiemą žmonės daugiausei bijos piktų žmonių, kad jie arklio nepavogtu, klėtes neišpleštu, o vasarą nesibijo, kad ugnis išnetyčių užsiėmus neišnaikytu viso turto. Iš angšto neišvydęs, ar-gi beišneši, kad ir tūjaus išvydęs nebegali nieko bepadaryti! Nors-gi žmonės nesuplėška, kas tankei atsitinka gaisrui pasikilus žmonėms bemiegant. Sergėkities ir sergėkite savo turta!

Arba vėl, ar-gi yra tvarka su rukymu? Kas šendien neberukia? Tik kėlinėmis apsimaus, jau prašo įsiuti kišėnę, kur tankiausei atrasi žiupsnelį nū tėvų ar gaspadoriaus pavogtos tabokos; o kad jau nustos kiaules ganyti, tai jau jis pilnas vyras! drąsei eina prie ugnies, pypkę užsidegęs oran, kur į pastogę. Kokia-gi dažniausei esti gaisrų priežastis, jei ne papierasų rukymas ir tai nesuaugusiųjų žmonių, neat-sargių, nepasimokinusių, Kas tai da nelaimė — neatsargumas, kiek jį blėdės padaro neturtingiems žmonėms.

Pirmūsiūšę „T. S.“ numerūšę šaukia valščius prie padarymo santarvės — užgrėsimo nesuaugusiems papierasus rukti. Gal nevienas nusišypsojo, kaip tai iš menko daikto nori visą valščių pakelti. O, tai nemenkas daiktas, kaip parodo ir šimet jau prasidėję gaisrai. Verta butu sukelti valščių dėl sulaikymo nors tik vieno ukininko triobų; tai ką-gi besakysi, jei tankei visa soda, kamę angštai gyvena, kaip tai Lietuvoje, ar visas miėstelis sudega?! Tarp korespondencijų, ką pranešiau iš Kalvarijos liudnos tai naujinos! nedūk, Dieve, nėvienam tokių sulaukti, arba nors išvysti.

Mulkis tėvas besidžiaugas, kad jo snarglius į vyrą panašus, nes jau pypkę rukia; nedoras ir tas, pats piktą paveikslą padūdas — paveikslą neatsargumo su pypkę: tegu vyres-

nieji nekūmet nesineša pypkių oran, tegu kas kart dėdamę aną į pečionę (koklę —) pasako sau: negal, testovy! tai jaunesnieji tą regėdamę ir patįs pripras prie atsargumo.

Moteris tegu nepalieka vienu vaikų namie tik prie susenėjusių žmonių, mažai bekrutančiųjų, arba ir visiškai iš vienos vietos nebesitraukiančiųjų. Juk žinoma, kaip mažiesiems patinka sierinei, kaip gavę anų lustelį bedraską kamę nors kertėje. Ar-gi sunku uždegti? vargas, tiesa, kad reikia ir darbą dirbti, ir vaikus ganyti; bet ką čė padarysi, kad didesnis vargas esti iš prastojimo savo turto? Begne galėtų palikti kudikius prie kaimynų, kur yra koks gyvesnis vikresnis žmogus, galis prižiūrėti. Antra, tegu esti atsargūs su ugnimi, nežeria žarijų artie prie skiedrų, o labiausei neišpila pelenų ir neneša angių oran tą pačią dien: tankiausei pelenūse išsineša užsislėpusi kibirkštis arba neužgesęs anglelis, ku s lengvei vėjo įkurenamas, įpučiamas veikei atsigauna.

Gaspadorius teapžiuri, ar tvarkoje yra kaminai, ar iškrėsti, ar sūdis išgrandytos, ar neižrūkę kamę nors, ar pro dangtį išvesti. Vis tai nedidelis rupestis, nesunkus darbas, nereikia tik apsnudusiu buti. Žemaitį Lenkai giria už tą, kad jis, priešingai Lenkams, išmintingas ne po iškados pasidarymo; bet jų neapsargėjimas kruvinai uždirbto savo surto kitą ką parodo, — kad ne verti to pagyrimo.

Geriaus yra mokėti neapsirgti (saugoties įkritimo ligas), kaip apsirus mokėti gydyties; geriaus nedatirti priepūlių, kaip atsitikus mokėti anūs atitolinti. Vienok priepūlei atsitinka ir iš pačių kaltybės ir iš netyčių: reikia todėl mokėti pasekmingai jiems atsispirti.

Valščių susirenkimams padūčio šių kart tokias rodas: 1. sujungti savo gales išsisaugojimui pripūlių — ugnies, 2. apmislėti vaistus padarymui ugnies priepūlių kūmažiausei vodingai. Kaip reikia saugoties ir augščiaus keletą žodžių pasakiau, ir pats rėdas jus mokia, rėdas be abėjonės prastas, bet šiamę dalykę protingai mokias. Jis prisakęs laktimis statyti sargas, nestatyti triobų artie vienos nū kitos, užlaikymo tvarkoje kaminų ir pečių, persekioja neišpildančius ir gerai daro; prastai-gi vienok, kad yra nesąžiniškas žemesniūse tarnūse, kurie persekioja tiktai nega-

linčius išsimokėti; o pakišą vieną — antrą rublį gal sau sudeginti nors visas triobas. Brolei-Lietuvei, ar jūs apjaket? Ar gi negeriaus mums patiems susiprasti, kas yra tikras mūsų geras, triusties apie aną be kitų priežiūros, o labiausei prievartos, ir nemėtyti bereikalo sunkei uždirbtos kapeikos į galias atejunų ir kankintojų kišenes? Nelaukdamę palicijos (suprask — maskoliškos) apveizdėjimo, patį valščiui tepasakia apžiurnas į kiekvieną sodą. Juk turite išrinktūsius, turite savo paliciją — šimtininkus ir dešimtininkus iš tų pačių kaimynų; teprižiuri anie sąsiedus, kad visa reikalinga butu tvarkoje, o ugnies priepūlei par pus' susimaižins. Susirenkimę tokiūs dalykus lengvei nuspręste, reikia tik vienam padūti užmanymą; juk tai jums nieko nekaštūs.

Sunkiaus bus sueiti į santarvę apie užvedimą kiekviename sodoje gerų gesimo gaisrų padargų, bet apie tą pasikalbėti butinai turite. Jūkas ima paveizdėjus į jūsų padargas! Rodos, kad pildydamę rėdo paliepimą turėti parankėje kirvius ir geležinius kablius ant ilgų kotų, statines, lipines, antas ant virpčių — darote dėl kitų naudes (žinai, kad svetimi marškinei nerupi). Kabesys (lietuviškai — kekšis, žemaičiai vadina busoku) koks vienas tiesa kab ant didelio nelygaus virpčio, teip sunkaus, kad vargė pastatysi, o vienok netvirto, nes vienas galas par drutas, antras par laibas; geležinis kablys tik antmautas, gerai kad prikaltas dviem mažom vynelėm arba pririštas virvelę (tikrai pats rėgėjau); kirvis visas surudijęs ir bukas, kaip tai sakant toks, ant kokių raganos raitos į Rygą joja; ką su anū įkirsi? lipinės-supuvusios, antos augštai ant stogo iškeltos, bet priderančios tik varnom nubaidyti, bet nė koku budu ne vandeniui lieti, nes nebūtinė vieno lapelio: visi ant saulės sudžiuvę nubirėjo, ar gi negal ir anų pastogėje laikyti? O apie statines ant ratų nėra ko minėti. Jei yra kam paženklinta laikyti sodoje statinę, tai tas pastato kokią par pus suirusią ir pripila vandens, jam užsidegus turės arčiaus porą viedrų vandens, o kaimynui užsidegus, kaip pajudis savo bačką? Reikia butinai valščiujo nuspręsti, kad kiekvinas gaspadorius turētu ne po vieną tik padargą, bet po keles ir tai tvirtas, ne ant jūko padirbtas: gerą lipinę, šlūtas, kabli ilgą kirvį;

o porą-trejetą gerų bačkų ant stiprų dviračių visi iš vieno tepasidirbina, lygei kaip ir švirksštą. Švirksštas ir mažas daug naudos atneša prie gesimo, o ką besakyti apie šiek tiek didesnį? Tegu kiekviena soda nesigaili rublio-kito ant anų nupirkimo, o gaisrui atsitikus sudegs tik dešimta dalis viso to, kas dabar sudega. Dabar kas? Ugnis užsiėmus eina liūsei pavės', niekas anos neužstoja ir veizdi, kad par adyną suėdė visą apylinkę, kaip tai Kvedainiūšę atsitiko.

Nejau-gi visamę valščiūje neišsiras nė vieno gudresnio, vikresnio, karštesnio vyro, galinčio sujudinti kitus? Keleto karščių žodžių užtektu palinkimui klausytojų prie išpildymo gerų užmanymų. Pradėkite, vyručiai, gyventi savo protu ir liūsei, neprimygiami išaugšto!

Žiname, kad tie persergėjimai ir rodos nepasieks visų sodiečių ausių, nes daugumas jų negali turėti laikraščių, kaip tai yra užrubežyje. Už tat įprašome skaitytojus, kad jie persakytu arba perskaitytu kitiems, ką randa naudingą lietuviškūšę laikraščiušę: laiku padarytas persergėjimas nevieną nelaimę užstos, o ir prie skaitymo paragins.

Vaišgantas.

Regėjimo pajautimas,

jo lavinimas ir vertė dėl žmogaus.

(Pagal Dr. Cumftą. Ateneum 94 m. N. 9).

(Užbaiga)

Įpatingi buvo Lauros sapnai, dėlto kad neturėjo nieko kas parodytu girdėjimo arba regėjimo supratimus. Sapnyje ji teipogi krutindavo pirštus, kaip ir budėdama kalboje, vienok teip greit, kad negalima buvo suprasti. „Aš nesapnūju, kad kalbu lupomis, bet kad pirštai,“ sakydavo ji savo draugėms.

Mūsų mislių prigulėjimas nū pajautimų pasirodo dar aiškiaus sapnūšę Prof. Raehlmano lignonies: buvo tai tamsi nū gimimo mergaitė su užsilikuseis vienok kitais pajautimais. Ji sakinėdavo savo draugėms, kad tankei sapnūja, bet *niekumet nieko sapnę nematė*. Teip, jei sapnavos, kad „vaikščiojo po vandenį, kad užkliuvo ir parvirto į purvą,“ kad jos „tėvas buvo atvažiavęs ir norėjo namon pasiimti.“

Užklausta vienok, ar matė ji tėvą, vandenį, purvą atsakydavo, tėvą girdėjus, vandenį, purvą jaučius ir tt.

Kad atgavo po operacijos regėjimą, jų išpuždei pradėjo apsireikšti ir sapnūsė. Viena ryt su džiaugsmu sakinėjo, kad „pirmą kart matė sapnę;“ jei sapnavos, kad „matė gražius žalius laukus, kamę augo ir žaliavo bulvės, kad ji po tą lauką“ vaikščiojo ir tt.

Laura sapnę nemato ir negirdi, tiktai pirštais kalbą; Raehlmano lignonis lyg operacijos nemato, bet girdi ir jaučias; atgavus-gi regėjimą tas atsimuša ir jos *sapnūsė*.

Į mūsų tyrimą buvo įtrauktas paeilei vienas, paskui antras pajautimas, ir su atidarimu kaskart naujų kelių, kureis išpuždei gali priėti prie proto, ir supratimų turtas ir įvairumas kaskart atsakančiai dauginas.

Dar aiškiaus pasirodo prigulėjimas mūsų supratimų nū kelių, kureis ateina, kad vieno arba kito pajautimo stokoja, o už tat kiti labiaus išsilavina. Bostonę buvo kú nevien kart su Laura kita akla ir kurčia — nebylė Gelena Keller, kurios apart jautimo augštai išsilavino ūdimas. Toks arba kitoks kvėpėjimas sujudindavo joje eilą atminimų, iš kvėpėjimo jei palikdavo, prie to arba kito kvėpėjimo prijungdavo mislį. Kitūsė atsitikimūsė girdėjimas buvo pamatu žmonių ir patikimu išsirenkimę; gražus, skambus, minkštas balsas susijungdavo su nūmonę apie asabos gražumą, jos charakteriaus gerumą ir tt.

Lengva suprasti, kad panašios nelaimingos aukos tankei atsitinka, kad ir pas mus jų nestoka. Atminkime, kaip nūlat šėliojas pas mus raupai, difteritis, škarlatina ir jadra ir kaip daug, labiausei vaikų prarija, o kad ir nepasibaigia smerczia, tai palieka neišgydžiamų pažeidimų, kaip nelaimingos Lauros, suardę vieną ar kitą pajautimą: akis, ausis, ant galo, ir abudu iškarto. Gana išėiti ant šventoriaus, kad išvystumeme jūs, pripildančius šventorius ir bobinčius. Skaitytojas vienok gal sutiks su manimi, kad jų vieta apšviestosę viešpatystėsę ne ant šventoriaus, bet lignonbučiusę ir įpatingūsę namūsę.

Tas verksmingas padėjimas senei atgrėži ant savęs gydytojų ir šėip jau geros valios žmonių akis. Praėjusiūsė metūsė (94) buvo mėginta naujas priepūlio užbėgimo budas:

buvo tai teip vadinami parsinešą okulistiški skyrei, išsiunčiami į visus Rosijos pakraščius „Marijos draugystės prieglobstos žabalių“ (Petroburge). Vienas iš tų skyrių darbavos Lietuvoje *(žiūrėk mano: „Dras Cumftas — akių gydytojas“ Apžv. 95 m. N 15). Rupėjo mums okulistiška pagalba žmonėms ten, kur sanitariskas ir ekonomiiskas padėjimas verksmingas ir iš kur kaimynai negali gero gydytojo pasiekti.

Vienu iš to okulistiško keliavimo po mūsų šalį pasidalyčiau su skaitytojeis, nes yra pridurku tyrimo, apie kurį kalbėjome.

Buvo tai 17 metų Lietuvininkas vaikas Petras Lukša sunus labai neturtingų tėvų, iš katrų tiktai motyna tebe gyveno. Pagal jos pripažinimą vaikas šėip jau buvo sveikas, tiktai nū gimimo aklas. Atskirdavo tiesa, šviesą ir pažindavo rankos mojavimą labai artie, vienok pirštų skaityti negalėjo. Jo akių nesveikata dūdavos pažinti ir nepažįstantiems medicinos, nes abi leleli buvo balti, o akių visūmet bėgiojimas ir jų kraipymas didelei aną biaurino.

Autorius sakinėja toliaus, kaip padarė Petruai operaciją ir kaip paskui persitikrino apie tą pačią eilą prityrimūse Petro ir tikt užgimusio vaiko. Iš karto Petras matęs vien tikt šviesą, paskui apgrėbojimu pradėjęs pažinti artimesnius daiktus, nes vienomis akimis matyti dar nemokėjęs, paskui kaip mokinęs pažinti daiktų atstumą ir didumą ir tt. Tūs visus dalykus apleidžiame, nes arba yra par daug speciališki, arba yra atkartojimu augščiau jau pasakyto.

Stėbėtinos yra klaidos, kurių dasileidžia tokie ligonįs. Jei jam parodyti kamolį ir ritinį iš lentos, abudu pripažins už vienodu; lygei dedas ir su kryžiaivimu ir ketvirtotu; gyvą šunį ir jo paveikslą ant popieriaus ima už vieną. Supratimą apie perspektyvą ir daiktų gilumą tūmet tik įgauna, kad pirma apėiupinėjimu persitikrina apie skirtingumą tarp kamolio ir ritinio.

Tokios klaidos, o labiausei jų pataisymo budas leidžia mums suprasti, kaip žmogus paprastai išsidirba nūmonę apie tolumą, lytis ir tt.

Pridurkime ant pabaigos porą žodžių apie galią pažinti dažvynius (koliorius). Ta galia, lygei kaip ir galia atskirti

šviesą nū tamsos, yra prigimta, nes išeina iš ipatingos (optiško) regėjimo dirksnio galės darbūties prieš šviesą viseip, pagal šviesos vilnių ilgumą. Kaip kurie tos galės gali ir neturėti nū prigimimo, arba turėti nevisišškai; priminsiu visiems žinomus atsitikimus, daltonyzmu vadinamus t. y. visūtiniško arba iš dalios dažvinių nepažinimą; bet jau tos galės negal įgauti, kaip įgauname supratimą apie atstumą ir tt.

Teip, Petras pažindavo dažvinius mano sesers rainės be jokio iš mūsų pusės steigimos atkreipti jo akis į vieną šalį. Dažvinių vardų jis, žinoma, nežinojo, vienok optiškas jo dirksnis buvo paeržintas kiekvienu dažviniu ir tą atskirimą jis gerai jautė.

Vaišgantas.

Nepadėjus — nēr' ko kasti!

(Jumoristiškas paveikslelis).

(Užbaigą).

Jurgis (ineša). Štai, prašome. (Sedas su visomis kojomis ant sūlelio prieš Kazi, kad visa girdētu. Abudu geria, įsimainydamę stiklą) **Tai kaip-gi buvo?**

Kazys. (atsikosėjęs) Su užkeiktais pinigais vis teip yr': pasirodyt — pasirodo, o paprastai paimti nesidūda; reikia užkeikimų įspėti, kiteip nieko nepadarysi.

Jurgis Nu, broli, tik parodyk! tegul sau bus nors šimtas velnių: kad užtėksčio aniems švėstu vandenimi, tai pasiliaut pinigų sergėti ir neleisti žmonėms naudoties. (pakruta rusėci ant sūlelio). Nu, nu, ką toliaus?

Kazys. Mislyju ir aš teip pat, bet mokėk-gi tu tą padaryti! Nueisi prie kunigo rodos paprašytų tai dar išjūks: žinama, kad tam netiki; sako, buk ne pinigų ugnelė pasirodžianti, bet kokia ten fosforinė iš puvančių kaulų ar pelėnų.

Jurgis (rusėci). Tai yr' ko če klausyti! Žinai su mokytais! jiems bytik užginti. Nenori įtikėti tam, ką tukstančiai žmonių yra prityrę.

Kazys. Tukstančių netukstančiai prityrė, o kalbėt tai, tiesa, kad tukstančiai kalba vienas į kitą parodydamę. Regėjusių nors tą ugnelę — mažai tėra.

Jurgis. Et, pameskėme niekus tauzyjė; pinigai kamę yra, pinigai?

Kazys. (šypsodamas.) Visupirmu, mano mielas, tavo kišenėje, paskui visamę kunę ir galvoje kiekvieno sveiko žmogaus: tegu tik netingi semti. Bet jei tu nenori iš čė semti, parodysiu kitą vietą. (nuleisdamas balsą). Einu aš vieną kart iš veselijų, pagal papročio truputį jau įkaušęs. Man nebetolie beesant nū tos garbingos vietos — šiūpt liepsna! (staigėi moja ranką pro Jurgio panosį, tas atsilenkia). Žią, sakau! Leiba užsidegė; bet čė antrą kart — šiūpt liepsna (teip-pat mosdamas, užgauna par nosį). Dovanok! žiuriu, ogi čė ne Leibos degama, bet pinigų krumelyje; klausymas tiktai, kurioje? Aš jau žiuriu išvertęs akis (žiuri išvertęs akis artie priešikišęs), o čė ant mano, ar tavo laimės trečią kart' — purty — purty . . . (purtina Jurgį už apkaklės) didžiausia liepsna, bus sulyg stogu; nušvietė visą apylinkę, nelyginant, kaip tu nušviesė pinigus iškasęs, ir aš aiškei paregėjau — kamę; puolu, kaip iš vaidyklės ten . . . ten . . . (pila degtinę.)

Jurgis. Na, na, na kur-gi tai, (ryja seilę.)

Kazys. Štai miškelyje, už dvidešimties žingsnių.

Jurgis. Ir teip artie nū mūsų nežinomas lobis guli! Ir ką-gi tu, ką-gi tu??

Kazys. Iš tolo išvydau degesį gero špižiaus metę. Turėjau su savimi gelžinę lazda, žinoma, nakties laikas; kaip dursiu aš aną į pat vidurį, tiktai u-u-u!! (šaukia kiek tik galėdamas į Jurgio ausį iskandintas, žydo veidas pasirodo tarp durų ir vėl prapūla)

Jurgis (pėrsigandęs, metas atgal.) Vardan Dievo Tėvo (žegnojas)! o kas ten buvo?

Kazys. Kasgi daugiau bus, kad ne pikta dvasia. Matyt įduriau į pat bambą. Mano plaukai pasišiaušė, kakta prakaitu apsipylė ir pats net pritupiau iš baimės. Šiek tiek atsijokėjęs, palaukk, sakau, neteip lengva muzikantą vienu balsu nubaidyti: girdėjęs yra jis visokių balsų ir dieną, ir naktį. Kaip imsiu aš kapstyti žemę tą pačią lazda nelyginant, kaip šuo pelę, tai visa ant svieto už miršau, kad tik greičiaus, kad tik greičiaus nors ką nors išvysčio. Neilgai vargus ir išvydau — katilą. Baimę

perimtas atkasu nū viršaus... 0-0-0 (lošias nū lango, Jurgio teipo-gi ir virsta nū sūlelio) kad tu suruktumi! Ko-gi nukritai?

Jurgis (besiritinédamas) Išsigandau: tariau, kad kas pro langą paveizdėjo: tu teip lošeis. Bet ką paregėjei, kokią baisybę?

Kazys. Baisybę? jokios.

Jurgis. Jūkkis!

Kazys. Tikrai — pačius akmenis.

Jurgis. Pačius akmenis?

Kazys. Pačius akmenis. Pavarčiau, nusispjoviau; velnei, sakau, jusų neregys! Nepaikas aš antrą kart kasti! tegu sau kiti tą podaro! Užverčiau dūbę ir pagrižau. (Žiovuja, delną perbraukia par burną ir virsta ant sūlo kojas nukišdamas už stalo).
Labanaktis!

Jurgis. Nejau-gi tu migsi?

Kazys. O tu mislyji, ką darysiu?

Jurgis. Kazeli — Balandeli, o prižadas? juk tu rublinį gavai už parodymą. Eikiva tūjaus kastų. Nebeiškenčiu!

Kazys. Ar tu iš tikrųjų nori tą lobį sudoroti?

Jurgis. (verksmingai) Nū tai kaip-gi, Kazeli!

Kazys. Už rubli?

Jurgis. (keršči.) Par pusę pasidalysiva!

Kazys. Nenoriu prakeiktų pinigų.

Jurgis. Savais užmokėsiu.

Kazys. Ne geresni ir tavo. Bet kiek?

Jurgis. Kiek tik bus verta.

Kazys. O ne! Žinau aš kaip tu pripažįsti vertę; (sėdas ranka ištiesia) penkis rublius į kišenę, dvidešimti paskolinsi ant penktojo procento!

Jurgis. (užsimiršdamas). Ar iš proto išėjei? kas-gi skolina šendien už penkis nū šimto. Mažiausei, kaip nū prie-
teliaus, penkioliką.

Kazys. Kaip sau nori. (rūšias gulti.)

Jurgis (atsijokėjęs.) Tegu bus ir teip! Tiktai eikiva!

Kazys. Dūk šen!

Jurgis. (į šalį žiurėdamas.) Su savimi neturiu. Palaukk porą dienų.

Kazys. Turi, nemelūk! Nelaukiu nė valandos (rūšius gulti).

Jurgis. Palaukk, gal rasiu. (krapštos nusigrėžęs) Te-penki.

Kazys. (ima šypsodamas ir kiša į vieną kišenę).

Jurgis. Te-dvidešimti. Už penkius procentus! Nors dešimti!

Kazys. Nė kapeikos daugiau. (rimtai). Poryt gausi priderančiai parašytą vekselį. Kad uždirbsiu, atidūsiu, numirsiu triobele parsidūsi (kiša į antrą kišene).

Jurgis. (karščiūdamas). Eikiva-gi eikiva!

Kazys. (jūkdamas). Vis-gi aš neisiu šendien.

Jurgis. (persigandęs). Bijokis Dievo! Tiek pinigų gavęs! (verksmingai.) Ko-gi daugiau, kraugery, bereikalauji?

Kazys. Kasiklio, švęsto vandens arba kitoko atvertimui. Supranti, mulki?

Jurgis (nurimęs). Dovanok, užmiršau iš didelio geidimo. Tiesa, reikia bėgti namon. Nors tai yra mylia, aš atbėgsiu dar šnakt su kasikliu, jiešma, maišu, švęstu vandenimi, kropyly, kniğą . . .

Kazys. (Nekantrei) E, e! dūk man pakajų! ar-gi tu, gobšiau, nustipsi iš troškimo lyg antros nakties?

Jurgis (gerindamas) Nepykk jau, nepykk! palauksiu lyg rytdienos to pačio laiko. Pasilik sveikas; tik neužvilik! (Išeidamas). Tiek pinigų, tiek pinigų gulės par visą dieną be naudos!

9.

Kazys (klambena pas žyda.)

Leiba (drėbėdamas, lingoėiūdamas). E-e-esmi!

Kazys. Ko taip virpi, kaip avino ūdega? Te tau skola, kurios aš nėkūmet nepadariau; nesavaiseis ir atsilyginu: mulkis atsako. Atnešk man seną pradaužtą katilą, kurs tavo pašalėje riogso!

Leiba (linksmiai) Tūjaus, Pone Kazimierai! O ar gal žinoti, kam tai jis reikalingas?

Kazys. Visųpirmu tu žinai, nes už sienos klauseis ausį pridėjęs.

Leiba (veidmainingai). Fui! kaip tai gal!

Kazys. Antra, ne tavo rupestis. Mokėk tylėti!

Leiba. Git, Pone Kazimierai! Leiba moka, kad reikia, tylėti (išeina).

10.

Kazys. Aš tau, Jurgeli, pritaisysiu porą pūdų akmenų. Pavartysi tu anūs, kaip beždžionka rąstą. Bet jau bus pastaroji mano komedija (Sėdas prie stalo ir paremia galvą ranką)

Senei jau man tas gyvenimas įkirėjo: ir muzikontystė ir neatskiriamas nū jos girtūkliavimas. Ar tau ramu, ar neramu, ar tau širdį skauda, ar tau galva plyšta, grajyk ir niekniekius taukšk, užpildamas. Nevienam, dūkime jūku nudėjęs, akis svilinu, karčią tiesą pasakau, kitų akyvaizdoje užgėdinu, gal ir naudą padarau; bet sau nieko. Tūtarpu žydas turi tiesą: artinas senatvė, apie kurią nėkūmet nemislyjau; vis tik pradirdamas, pragaišinsiu ir vienatinį savo turtą — gerą šlovę. Ne, reikia permaintyti gyvenimą, mest visųpirmu tą degtinės gerimą, kol dar neužsitraukiau papročio, lygaus su liga, ir eiti kur į miestą, jieškotų laimės sunkiamę, bet gerai užmokamę darbę. (Gula). E. e. kietas gūlis girtūklelio! Reikia užmigtį, kad galėčio par rytdieną jaunimą sukviesti; tegu bus liudininkais komedijos. (užminga.)

II.

Vėlus antros dienos vakaras. Ant sienos šviesei dega lempa ir pora žvaikių šabasiniamę liktoriuje.

1.

Kazys. (Staigiai atidaro duris iš oro ir įleidžia Jurgį su maišu). Tysk savo lobį veikei, dar kas pamatys.

Jurgis. (numeta maišą vidur aslos ir šlūsto rankovę nū veido prakaita) Geradėjeliau, tu mano! Kol gyvensiu, tavęs neužmirsiu.

Kazys. Viliūs, kad neužmirši. Tegu tau lobis išeina ant naudos.

Jurgis. Tikrai jau velnias jūšę sėdi! kad pradėjau kastį užčiupęs jiešmą katilą, tai kraujas pradėjo virti — virti, o širdis kaip kalvis kaju mušti; ir baisu, ir geistina. Štai ir katilas, lyg nesenei užkastas; turi buti Napoleono laikų, nesenesnis, o jamę vieni akmenaičiai, paprasti akmenėlei (klaupias prie maišo). Štai! (pasemia rėskučias). Ką aš su jeis padarysiu?

Kazys. (tūtarpu į langą žiurėdamas ant rankų kalbas Jurgiui) Tu toks galvotas, prie Bažnyčios buvęs, anų ne iveiksi?!

Jurgis. Mėginsiu, mėginsiu. Štai atsinešiau (išbiga pro duris ir įsineša) nežiniomis sukludęs iš zakristijos lotynišką knygą, o iš namų švęsto vandens ir krapylą. (Dedas akuliorus ant galo nosies, į kairiąją ima atvožtą knigele).

Kazys. Tu supranti lotyniškai?

Jurgis. Kur-gi tau! Bet vis-gi tai lotyniškai.

Kazys. (žiuris par petį į knigele) Juk-gi tai senas Kalendorius?

Jurgis. (apsižiuri) tikrai! Ant greitosios neparegėjau (nusiminęs) ką aš bedarysiu? (pila iš butelio ant krapylo, pompatiškai teškia akmenis kryžiai ir lenkias prie jų). **Atsiversk!** (stojas, teškia ir vėl lenkias) **Atsiversk!** (paveizdėjęs, lėja visą butelį į maišą) **Atsiversk!**

Balsai nū lango. Kva, kva, kva!!

Jurgis. (persigandęs, stojas). visoki dvasia tegarben Viešpatį! (nusiminęs, par strinas suplodamas) Jaunimas ateina! ką aš bedarysiu.

Kazys. Griebk maišą ant pečių ir marš namon! Gal į Bažnyčią įsinešęs atversi.

Jurgis. Visą mylią?! tokią sunkybę!

Kazys. Tai mesk į patvorį ir atidūk velniui atgal.

Jurgis. O kad tu nesulauktum! Tokį lobį, tiek vargo! Šeši rublei! (griebia maišą ant pečių, krapylą po pažasčia ir bėga pro duris. Sutinka jaunimą).

2.

1 balsas. Palaukk! ką naktį neši iš karčiamos?

Jurgis. (užsigėdinęs). Rugius, Broleli!

Du jaunikaičiu. (čiupinėja maišą) Tokiūs rupius?

Jurgis (dar labiau užsigėdinęs) Bul-bulvelės kiaulelėms. Leiskite manę!

2 balsas. Ne, palaukk! Rugius, bulves: če turi buti kas nors negerai. Parodyk!

Jurgis (atsitupstęs vis traukias pasieniu, jaunimas nori maišą pačiupinėti ir teip apeina visi aplink).

Kazys. Vyrai, kas jums da rupestis su keleiviu? Teeina jis su Dievu. Muzika, geriaus anam užrėšk maršą, ką betūsote! Tegul Jurgis parsineša namon proto nors maišę, jei galvoje neturi! (skripka ir klarnietas rėžia maršą. Jurgis gūrina su našta oran).

3.

3 Balsas. Kazy, pasakyk-gi ant galo, kokiūs če burtus judu darėta?

Kazys. Jurgis jau senei gaidė išsikasti lobį. Mat savo jam neužteko. Tai-gi pagal mano parodymo išsikasė katilą akmenų, kuriūs ir velka visą mylią namon.

Balsai. Kva, kva, kva, kva!! Oi tas Kazys, tas Kazys! vis ką nors išmislys. Rytoj' šventė: žinos visa parakvija; tai-gi bus jūko, kaip krekeno!

Kazys. Ir dar gavau rublį ant pragėrimo, o dvidešimti paskolino ant kelio į miestą. Paskutinį kart aš su jumis pragersiu tą rublinį ir sudiev. Rodyju ir jums neblankyti tos vietos, jei norite doreis ir naudingais pasilikti. Atminkite ir Jurgiui dūtą pamokymą.

Jau tai reikia susiprasti!

Nepadėjus — nēr ko kasti!

Balsai. Tesugrižta mums Kazys kū veikiausei! Tegyvūja!
(Mazika). *Vaišgantas.*

Naudingi pamokymai.

Nū drugio.

1. Išspausti sultį iš rukštėlių ir sumaišyti pusę ant pusės su geru baltųjų vynu. Gerti nū ryto ir vakarę ne podidį stikluką. Kū senesnios gydyklos, tū geresnios.

2. Geru daiktu nū tos ligos yra saulegružas. Šlapiosę vietose, kurį tankei žmones drugių serga, rodijas sėti daug saulegružų, nū jų truputį apsičistyja oras. Saulegružo stebukai į šmotukus supjaustyti ir užpilti su degtine ar su spiritu ligonims tą ligą sergantims gali užstoti vietą kininos, o prie užtęsto drugio dar buk geriau mačyją ir už kininą. Augymę reikia nupjauti, kaip tikt ji pradeda žydėti. —

Nū dantų skaudėimo.

Rp. Tinct. Belladonae pusę drachmos $\frac{1}{2}$ drachm.

Tinct. Veratri albi vieną drachmą 1 dr. —

T-rae ligni guajaci dvi drachmi 2 dr.

Tų gydyklų 30 ar 40 lašų gali pilti į vidutinį stikluką degtinės, sumaišyti, dvijų ar trijų arbatinų šaukščiukų mierą, ėmus į burną užleisti ant skaustančio danties; laikyti burnoje gerą valandikę; kaip atsinaujis skausmas, imti vėl tiek ir tokiu pat budu kaip augščiau minėta. Jeigu dantis butu kiauras, tad geriau yra įkišti į jį vatos gemulkiuką žirnio didumo, sumirkitą pačiosę gydyklose. Tas budas

dantų gydymo stabdo įvairius dantų skausmus, pagaliaus sunkiosė dienosė esančioms moteriškoms.

Nū karpų.

1. Nesykį karpas nū rankų gali nusigydyti par ilgesnį laiką vartojant nieko nevodijančia magneziją. Gana suvalgyti ant dienos nedidį šmočiuką.

2. Vaikams nekartą karpas nuvaro nū rankų ar kojų alyva, tepti karpas su ją kelis sykius ant dienos par ištisą nedėlę ar ilgiau. Jeigu po pusantrios nedėles karpos nenunyktu, tad gali pradėti gydyti kitonišku budu.

Nū nudegimo.

Ūsio baltąją žievikę suskutus užpilti su verdančia vandenimi, kaip pasidarys tarsi košelina (galareta) mirkyti skarikes ir dėti ant nudegtos vietos tankei par dieną kaitaliojant.

Nū plaukų birimo.

Pririnkus šilų žiedų, suvirinus vandenyje, parkošti par retą skarikę, supilti į butelį ir su tū skistimu drekinti galvą. (Šilai — Calluna Vulgaris. Wrzos).

Pažinimas žmogaus gyvybės.

Norint žinoti ar žmogus turi savyje gyvybę ar ne, reikia suglaudus pirštus pasukti už šviesos, jeigu tos pirštų vietos, kurios suseina, išrodys rausvos, tai gali numanyti, kad dar tebera gyvybė, o jeigu jau nėra rausvumo, tai jau nėra ir gyvybės. Arba reikia pabandyti užveržti pirštą, jeigu pirštas paraudonūs, tai dar tebera gyvybė, o jeigu nebus nė jokios žymės, tai nėra jau ir gyvybės.

Nū kosulio.

Vienas mokytas gydytojas rodyja vartoti šitą budą, kurį pats ant savęs ištyrė. Kaip tiktai pajusi eržinimą ir žadinimą ant koseimo gerklėje, atsuduksiek stiprei, greitai, gilei kelis ar kelioliką sykių, tas suturi kosulį ir saugoja gerklę nū sušaldymo, nes iš laiko pripratina prie šalčio.

Budas gydymo nū girtūklystės.

Girtūklį reikia suimti kietai: par nedėlę ar ilgiaus nedūti nė jokių valgių be primaišymo smirdančios neparčistytos degtinės. Trumpamę laikę girtūkliui teip atsigandės tos smarves, kad nė pamislyti ant jos nenorės; tadą jau jį gali liūšą paleisti. Tą budą gali tadą tikt pritaikinti, kad tikras gydytojas apžiūrėjęs girtūklį pasakis, kad tokia pakuta nėko bledės jam nepadarys.

Akių užlaikimas.

Niekūmet nereikia akių trinti, nes nū to raudonūja. Jeigu kas įkris į akį, tadą geriau yra valandikę palaukti, pakol tas daiktas pats išeis iš akies su ašaromis. Įvairi uždanktai (danktei-velionai) negerai akims. Ilgas budėjimas naktį, darbas prie netikros šviesos, (žvakes, lempos — ne saules), žiurėjimas į saulę, ugnį, į skaudei šviesias maliavas, elektrišką lempą, į visokius skaudei spindančius daiktus; spindūlei sniego, baltos, saulės apšviestos sienos ir tt. panašūs daiktai silpnina ir žudo akis. Lempos turi būti pridengtos su koku nors uždangčiu arba su neparregėmu stiklu. Visusveikiausios akis reikalauja pailsio, todėl reikia laiks nū laiko jas pailsinti ir nedarbūties be pailsio daugiau kaip dvi valandi. Mėlina ir žalia barva (dažinė) akims yra kūsveikiausios. Skaitymas, rašymas, siuvimas prie neužtektinos (mažos) šviesos, lygei staigus parėjimas iš tamsios į šviesą ir iš karštos vietos į šaltą labai gādina akis.

Atsakas rėdaktorius **F. Saunus Tylžeje**; prie jo siūsti raštus, rankraščius ir pinigūs; pas jį teipogi laikraščio krautuve. Antrašas:

Herrn F. Saunus, Tilsit Wasserstr.

Spaudinta pas J. Šenkę, Tylžėje.